

Deafpedi

İşitme Engellilik ve
İlişkili Kavramlar
Sözlüğü

D

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

“Deafpedi”

İşitme Engellilik ve
İlişkili Kavramlar
Sözlüğü

“Deafpedi”

İşitme Engellilik ve İlişkili Kavramlar Sözlüğü

Yayın Adı: Deafpedi İşitme Engellilik ve İlişkili Kavramlar Sözlüğü

1.Baskı: Mayıs 2023, İstanbul

Seri: Rehber kitaplar

ISBN: 978-625-44316-2-3

Baskı ve Cilt: MD Ofset Matbaacılık Yayıncılık Kırtasiye Dağıtım Pazarlama San. Tic. Ltd. Şti.

Adres: Yılanlı Ayazma Sok. Yıldız Sanayi Sitesi No: 18/201 Zeytinburnu/İstanbul

Tel: (0212) 483 34 22

Matbaa Sertifika No: 50194

Kapak Tasarımı Sanat Yönetmeni: Onur Cantimur

Grafik Tasarım: Make Agency

Bu yayın parayla satılamaz. Sözlüğün tamamı veya içinden yapılacak alıntılar, yazarlarının yazılı izni olmaksızın ticari amaçlı yayınlanamaz. Sözlük maddeleri eğitim amaçlı çalışmalarda referans verilerek kullanılabilir.

Yorum, katkı ve iletişim için: deafpedi@gmail.com

Bu çalışma, Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği Desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin Sorumluluğu tamamıyla “İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği”ne aittir ve AB’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Editörler

Onur SÖMEN

Sinan Tarkan ASLAN

Hazırlayanlar (alfabetik sırayla)

Aydın TÜRK

İşitme Engelliler Dayanışma Derneği, Van

Onur CANTİMUR

İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği, İstanbul

Onur SÖMEN

Türkolog Dr., Balıkesir

Selen DOĞAN

*Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma
Derneği, Ankara*

0-9

25 Şubat: Uluslararası Koklear İmplant Günü.

12 Mayıs: İşitme ve Konuşma Engelliler Günü. Birleşmiş Milletler'e üye 156 ülkenin benimsediği 10-16 Mayıs Engelliler Haftası'nda 12 Mayıs günü işitme ve konuşma engellilere ayrılmıştır.

23 Eylül: Uluslararası İşaret Dilleri Günü.

3 Aralık: Uluslararası Engelliler Günü (International Day of Persons with Disabilities). 1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir. Dün-

ya engellileri için 3 Aralık bir bayram değil, haklar için mücadele günüdür.

3 boyutlu yazıcı: Bilim insanları üç boyutlu yazıcı ve koyun kıkırdağı kullanarak suni kulak yaratmayı başarmıştır. Plastik cerrahların tasarladığı, gerçeğe en yakın şekilde üretilen suni kulak, doğuştan kulak yokluğu gibi durumlarda kullanılması için ABD'de Massachusetts General Hospital'dan Thomas Cervantes ve ekibi tarafından geliştirilmiştir.

3E: İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği tarafından

üretilmiş olan “Erken Tanı, Erken Cihazlandırma, Erken Eğitim”in kısaltması. Bu parolanın doğru ve eksiksiz uygulanmasıyla işitme kayıplı çocuklar akranları gibi işitip konuşabilmektedir.

3G: Türkçe adıyla üçüncü nesil teknolojisi. İşitme engelli bireylerin akıllı telefonlarda işaret dilini kullanarak haberleşmelerini mümkün kılan bu görüntülü sistemde gerçek zamanlı görüntü aktarımı mümkündür.

3 Mart Dünya Kulak ve İşitme Günü: İşitme kayıpları üzerine sayısız çalışmaları bulunan İskoçyalı bilim insanı Alexander Graham Bell’in doğum tarihi olan 3 Mart 1947’ye atfen ilan edilmiştir. Eşi Mabel Bell sağır olduğu için sağırlara özel ilgi duyan Graham Bell eşinin dış dünyayla iletişim kurması

için çalışırken telefonu icat etmiştir.

7 Haziran: Türk İşaret Dili Bayramı. 2007 yılında ilan edilmiştir.

72: Birleşmiş Milletler’e göre dünyada 72 milyon işitme engelli yaşamaktadır.

A a

ABR testi: İngilizce Auditory Brainstem Response (İşitsel Beyinsapı Cevabı) kelimelerinin baş harflerinden oluşan testtir. Bu test ile işitme sisteminin işitsel uyarana karşı cevabı ölçülür. 6 aylık olan yeni doğmuş bebekler ve kulağın duyabileceği en yumuşak ses seviyesi hakkında bilgi sağlayabilecek en iyi testtir.

Aç: Sağırın, görüntülü görüşme talebinin kabul edilmesini, kameranın açılıp görüntülü olarak işaret diliyle görüşmeyi talep eden mesajdır.

Ağ: Sivil toplum kuruluşlarının belli bir amaç için bir araya geldikleri örgütlenme biçimi. Örneğin; Van İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği tarafından “İşitme Engelli STK’ları Birlikte Ağı” kurulmuştur.

Ahraz: Arapça ‘ahres’ kökünden türetilmiştir; dilsiz veya sağır-dilsiz kimseler için kullanılır. Anadolu’da kullanımı yaygındır.

Aile eğitimi: İşitme yetersizliği olan çocuğun ailesinin işitme kaybının teşhisi ve cihazlandırma ile birlikte çocuğun eğitimine aktif olarak katılımını sağ-

lamaktır. Aile eğitimlerinin temelinde işitme kaybının teşhisiyle beraber ortaya çıkabilen etkileşim bozulmalarını önlemek, çocuga dil gelişimi için gereken işitsel girdi ve etkileşim fırsatlarının evde, günlük yaşantı ve rutinleri içinde sağlamak konusunda ailelere rehberlik etmek yer almaktadır.

Akademisyen: Koç Üniversitesi'nde sözleşmeli öğretim görevlisi olarak çalışan sağır akademisyen Hasan Dikyuva, eğitimini ve kariyerini sürdürebilmek için doktora ve akademik kadrolarda zorunlu olan YDS ile ALES'in işaret dilinde düzenlenmesini talep etmiştir.

Akıllı saat: Çalar saati duymayan sağırlar ve işitme kayıplı bireyler için titreşim özelliğiyle zamanında uyanmayı sağlar.

Akıllı telefon: Sağırlar için görüntülü görüşme, işitme engelli bireyler için SMS gibi yazışma olanaklarıyla günlük hayatı kolaylaştırıcı birçok mobil uygulamanın çalışmasını sağlayan elektronik cihaz.

Aktivist: Aktivizm, toplumda bir dönüşüm sağlamak, hakları iyileştirmek ve hak gruplarını güçlendirmek için baskı gücü kurmak amacıyla yapılan çalışmaların genel adıdır. Örneğin sağırlar ve işitme kayıplarının sorunlarının çözümü için çalışanlara, hak savunucularına aktivist denir.

Akustik: Sesi inceleyen bir bilim dalı. Katı, sıvı veya gaz halindeki maddelerde dalga yayılımının fiziksel özelliklerini inceler.

Akustik ses yalıtımı: Akustik düzenleme gerektiren mekanlarda uygulanan bir

yöntem. Bu yöntemde kullanılan akustik süngerler sesin hapsedilmesini, ses dengesinin düzenlenmesini sağlar. Cihaz kullanan işitme kayıplı öğrencilerin en yüksek verimi alabilmesi için sınıfta akustik düzenleme yapılmalıdır.

Alıcı dil: Pek çok sürecin yardımıyla sözel ifadelerin anlaşılması. Çocuklarda alıcı dilin, ifade edici dilden önce geliştiği bilinmektedir. Alıcı dil bozukluğu olan bir çocuk, ne söylendiğini anlamakta zorluk yaşar. Alıcı dil bozukluğunun sebeplerinden biri de işitme bozukluğudur.

Altyazı: Televizyon ve sinema gibi araçlarda ekran görüntüsüne eşlik eden, sesli içeriklerin yazıya dökülmesi. İşitme engelliler ekrandan gelen sesi duyamayacakları için altyazı sayesinde TV programları ve filmleri takip edebilmektedir. Altyazıda işit-

me engelliler göz önünde bulundurularak seslerin ve efektlerin betimlenmesi, şarkı sözlerinin yazılması da gerekir. Dünya İşitme Engelliler Federasyonu'nun 93 ülkede yaptığı bir araştırma, haber programlarında engelliler için altyazı uygulamasının yalnızca 21 ülkede mevcut olduğunu göstermiştir. Türkiye'de ise sağırın, işitme ve görme engellilerin yayın hizmetlerine erişiminin iyileştirilmesine ilişkin usul ve esaslar hakkında yönetmelikle altyazı kullanımı zorunlu olmuştur.

Altyazı tuşu: TV kumandasında bulunur. Altyazının çalışması için TV kanalının yayınladığı programa altyazının önceden eklenmiş olması gerekmektedir.

Altyazılı anons: Anonsun yazılı versiyonudur. TCDD yüksek hızlı trende kori-

dorda kapı üstünde varılan durakları, otobüslerde geçilecek durakların isimlerini gösterir. Hastanelerde doktor odasının kapısının üstündeki LCD ekranda hastanın ismi yazılı olarak görülür, hasta böylece sıranın kendisine geldiğini görür. Bu erişilebilirlik mevcut değilse engelli kimlik kartı gösterilerek sırada öncelik isteme hakkı mevcuttur.

Alzheimer: Yaygın görülen bir demans (bunama) türü. Beyin hücrelerinin yok olmasına neden olan ilerleyici bir nörolojik hastalıktır. Bilimsel araştırmalar işitme kaybının alzheimeri hızlandırdığını göstermiştir.

Amelmande: Arapça ‘amel’ (iş) ve Farsça ‘mânde’ (kalmak) türetilmiş olan amelmande, Osmanlı döneminde engellilik durumunu ifade eden sözcüklerden

biridir ve iş göremez anlamına gelir. Zihinsel, görme, işitme, konuşma ve yürüme engelliler, uzuv kaybı olanlar için de ayrı ayrı tanımlamalar yapılmış, amelmande sözcüğü bu tanımlarla birlikte kullanılmıştır.

Andrew Foster: 1954’te Gallaudet Üniversitesi’nden mezun olan ilk sağır Afrikalı-Amerikalı kişidir. 1956’dan 1987’de ölene dek Gana, Ruanda ve Afrika’daki diğer ülkelerde sağırların güçlenmesi ve haklarını öğrenmesi için çalışmış, sağır okulları açmıştır.

Ara fark: Sosyal Güvenlik Kurumu’nun geri ödemelerinin piyasa fiyatlarından düşük olması sonucu işitme cihazı veya biyonik kulak dışı cihazı, yedek parça, pil vb. almak isteyen kullanıcının firmaya ödemek zorunda olduğu ücrettir.

Yükselen döviz kurlarıyla fark daha da açılmakta; cihazlara, yedek parçalara ve pillere vs. erişim zorlaşmaktadır.

Asamm: Arapçada 'kulağı duymaz', 'sağır' anlamındadır.

Ashura Michael: Kenya Gençlik Parlamentosu'na seçilen ilk işitme engelli aktivist. 2019 yılında parlamentoya dört sözcüden biri olarak giren 27 yaşındaki Ashura Michael, insan hakları ve kadın hakları savunucusu bir avukattır. İşitme yetisini dört yaşındayken geçirdiği kızamık sonucu kaybeden Michael, Kenya Ulusal Sağır Derneği'nin genel sekreterliğini de yapmıştır.

Asimilatif işitme engelli ve sağır toplulukları: Ana akım kültürün içinde azınlık denebilecek top-

lumlarda CODA, sağır, dilsiz ve işitme engelli bireyler iletişimlerini genellikle ev/kabile işaret dili üzerinden gerçekleştirirler. Bu topluluklara 'işaretlenen topluluk' (signing community) ya da 'asimilatif sağır toplulukları' da denir. Bu topluluklar bazı işitememezlik sebepleriyle bir arada bulunan ve kendi içlerinde belli gelenek ve kültürü muhafaza edip o kültürü halkbilimi getirileri içinde koruyan, yaşatan ve devamlılığını sağlayan ancak bunun yanında ana akım kültürlerinden de kopmayan topluluklardır. Köy olarak sayıları sınırlı ve özel olmalarının yanında Dünyanın birçok yerinde bu türden topluluklara rastlamak mümkündür: Adamorobe Köyü, Urubu; Yucatec Maya Köyü; Endonezya'da küçük bir köy olan Desa Kolok köyü; ABD'de Martha's Vineyard Adası (köyü); ülkemizde

köy olarak tek olan ve Dr. Onur Sömen tarafından kültürel, dilsel ve folklorik açıdan yakın zamanda keşfedilen Kars'ın Susuz ilçesine bağlı yaklaşık 60 sağır / işitme engelli / dilsiz bireyin yaşadığı Küçükçatak Köyü.

Askerliğe elverişli olma-

ma: Askerlik yaşı gelmiş işitme kayıplı bireylerin, Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Sağlık Yeterneği Yönetmeliğine göre değerlendirilmeleri sonucu, askerlik yapmamalarına yönelik ilgili hastanenin sağlık kurulunca verilen karar.

Atasözü: Geçmişten günümüze gelen, uzun deneyimlerden yararlanarak kısa ve özlü öğütler veren, toplum tarafından benimsenip ortak kullanılan kalıplaşmış sözlerdir. Aralarında

“Sağır duymaz uydurur”, “Körlerle sağırılar birbirini ağırılar” gibi ayrımcı ve rencide edici atasözleri de mevcuttur.

Ayrıntılı altyazı: Bir filmde sadece konuşmaların yazıya dökülmediği, sahnede göremediğimiz, arka plandaki seslerin ‘kapı kapanma sesi’, ‘gök gürültüsü sesi’ gibi betimlendiği alt yazı türüdür.

Ayrımcılık: Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesine göre engellilik sebebiyle ayrımcılık yasaktır, insan hakkı ihlalidir.

B b

Bağımsız yaşam: Bağımsız yaşam; kişinin kendi kaderini tayin hakkı, fırsat eşitliği ve öz saygı için çalışan engellilerin hareketi ve felsefesidir. Engellilerin engelli olmayan bireyler kadar kendi yaşamlarını başkalarına bağımlı olmaksızın sürdürebilmesi fikrine dayanır; kendi ihtiyaçları doğrultusunda gereksinim duydukları destekleri kendilerinin seçmesi üzerine kurulu bir anlayıştır. Türkiye’de erişilebilirlik ve makul düzenleme uygulamaları olmadığı için veya çok sınırlı kaldığından, işitme engellilerin de bağımsız yaşam hakkı

ihlal edilmektedir. Adliye, hastane gibi kamu kurumlarında tercüman olmadığı için aile bireylerinden birinin sağır birey için refakatçi olmak zorunda olması sağır bireyin bağımsız yaşam hakkının ihlal edildiğinin göstergesidir.

Baha: Bir biyoteknik kulak çeşidi. Sesler kafatası üzerinden de duyulabilir. Kemik iletimi, ses dalgalarının kafatasından iç kulağa nasıl geçtiğini açıklayan bir terimdir. Baha sistemi, bu kemik iletimi prensibiyle çalışır, orta kulağı atlayarak doğrudan iç kulağa net ve canlı bir ses göndermek

için kafatasını kullanır. Gürültülü ortamlarda konuşmaların daha iyi anlaşılmasını sağlayan, tek tarafa takılan, sesi doğrudan iç kulağa gönderen sistemdir.

Beyin sapı implantı: Bilateral vestibüler schwannoma, koklear anomaliler, koklear sinir yokluğu ve koklea hasarı gibi nedenlerle ileri derecede işitme kaybı olan hastalarda belirli oranda işitme kazancı sağlamak için kullanılan cihazlardır.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan işitme engelli bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır.

BM Sakatlar için Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar: Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 20 Aralık 1993 tarihinde kabul edilen, engellilerin ve ailelerinin, engelli hakları savunucularının medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını etkileyen tüm önlemlerin planlanmasında ve uygulanmasında devletlerin aktif katılımını vurgulayan, engellilere yönelik politika belirlemeye yönelik kuralları içeren ve 22 kuraldan oluşan uluslararası belge.

BM Engelli Hakları Komitesi: Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 34. Maddesine göre üye ülkelerin sunduğu adaylar arasından seçilen 18 üyeden oluşur. Ülkelerin ve sivil toplum örgütlerinin sundukları raporlarla o ülkelerde Sözleşmenin uygulanmasını denetleyen komitedir.

BM Engelli Hakları Sözleşmesi İhtiyari Protokolü: Engelli Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınmış olan hakların ihlal edildiği durumlarda iç hukuk yolları tükenmiş ise; bunu iddia eden engelli birey ya da engelli bireyler adına hareket eden grupların Engelli Hakları Komitesi'ne başvuru yapmalarını sağlayan, Sözleşmeye ek olarak hazırlanmış protokol. Türkiye devleti İhtiyari Protokol'ü de onaylamıştır.

Belgili (İşaretli) konuşma: Dilin konuşma seslerini elle belirtmeye dayanmaktadır. Her ses için bir özel işaret kullanılmaktadır.

Bera (İşitsel beyin sapı cevabı) testi: İleri tanı amaçlı kullanılan, işitme kayıplarının tanılanmasında önemli rol oynayan testtir. İşitsel beyin sapı cevabı anlamına gelen bu test ge-

nellikle BERA, ABR ya da BAEP olarak anılmaktadır. Diğer odyolojik testlerin sonuçlarıyla birlikte yorumlandığında işitmenin objektif değerlendirilmesini sağlar ve yüksek tanısal değere sahiptir.

Bilateral işitme: Çift taraflı işitmedir. Sesin yönü daha rahat ve hızlıca tayin edilir, kişinin yaşam kalitesi artar.

Bilateral koklear implant: İleri derecede işitme kayıplı bireyin duymasını sağlamak için her iki kulağında da koklear implant kullanılmasıdır.

Bilirkişi: Bilirkişi, hakim veya savcının hukuki bilgisi dışında olan, çözümünü uzmanlık, özel veya teknik bilgi gerektiren durumlarda başvurulana, o konunun uzmanı kişilere hukuk dilinde verilen addır.

Rapor hazırlayarak veya duruşmada çeviri yaparak çalışabilirler. Halk eğitim merkezlerinde 120 ve 300 saatlik işaret dili kurslarından mezun olup sahada uzun süre çalışıp deneyim kazanmadan, sağır kültürüne hakim olmadan birlikişi olanlar hatalı-eksik çeviri yapmakta, sağır şüpheli/sanığın mağdur olmasına yol açabilmektedir.

Bimodal işitme: Bir kulakta işitme cihazı, diğer kulakta ise koklear implant kullanılmasıdır.

Bireysel işitme cihazları:

Çocuklar tarafından gün boyu, oyun oynarken ya da herhangi bir etkinlikte hareket kısıtlaması olmadan rahatlıkla kullanılabilen küçük ve hafif cihazlardır. Bireysel işitme cihazlarının en önemli dezavantajı, çocuk hareketli olduğunda konuşmacının işitme cihazının mikrofonundan uzak

kalması sonucu sesini iyi duyamamasıdır. Bireysel işitme cihazları da biçimlerine ve takıldığı konuma göre sınıflandırılabilirler: ‘Cep tipi işitme cihazları’, ‘kulak arkası işitme cihazları’, ‘kulak içi işitme cihazları’, ‘kanal içi işitme cihazları’, ‘gözlük tipi işitme cihazları’.

Birleştirmeye ayrımcılık

- Dolayısıyla ayrımcılık:

İşitme kayıplı bir çocuğu olan kadının, bakım görevleri nedeniyle işleri gereğince yapamayacağı ya da işe uygun bir çalışan olamayacağı gerekçesiyle işe alınmaması ya da işten çıkartılması yoluyla gerçekleşen ayrımcılıktır. Diğer bir örnek olarak; telefon kullanamayan işitme kayıplı bireyler için sadece işitmeye dayalı çağrı merkezlerinin aranmasını şart koşan firmalar dolayısıyla ayrımcılık yapmaktadır.

Biyonik kulak: Koklear implantın halk arasındaki adıdır. İşitme bozukluğu tedavisinde dünya üzerinde en gelişmiş çözümdür. İleri veya çok ileri düzeyde işitme kaybını ortadan kaldırmak amacıyla ameliyatla takılır ve ömür boyu kullanılabilir. Çocuklarda dil gelişimi açısından kritik yaş olan dört yaşına kadar bu ameliyatın yapılması gerekir. Tanısı geç konulmuş, işitme cihazı kullanmamış, cihazdan fayda görmeyen, işaret dili kullanan çocuklara ve yetişkinlere önerilmemelidir. Türkiye’de 25 bin kişinin koklear implantlı olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz kurumunda koklear implant kullanıcısı sayısı hakkında güncel rakam bulunmaktadır.

Bî-zebân: Farsça kökenli bir sözcük olup duyamadığı için konuşamayanlar anlamında kullanılan bir

tabirdir. Bunun yanında dilsiz, suskun, lisansız gibi anlamları da bulunmaktadır.

Bluetooth: Kısa mesafelerde verilerin kablosuz olarak aktarımını sağlayan ve ilk defa 1994 yılında tanımlanan kablosuz iletişim teknolojisidir. İşitme cihazlarında Bluetooth özelliği mevcut olup mini-mikrofon gibi anlamaya destek olan yardımcı araçlar da mevcuttur ve iki cihaz Bluetooth’la eşleşerek sesi 2,4 Ghz bandında iletmektedir.

C c

Cam tavan: Genellikle azınlık olan bir demografik grubun hiyerarşide belli bir seviyenin üzerine yükselmesini engelleyen görünmez mekanizmayı ifade eden bir metafordur. İlk kez feministler tarafından kadınların sırf kadın oldukları için kariyerlerinde yükselememesini anlatmak için kullanılmıştır. Başarılı bir işitme kayıplı çalışanın işitme kaybı olduğu için terfi edememesi cam tavana örnek verilebilir.

Canlı deşifre: Bir kongre, seminer vb. ortamda anlatılan stenograflar tara-

findan yazılması böylece o sırada projeksiyon perdesinde işitme engelli bireyler tarafından okunabilmelidir. Simultane çevirinin bir tür yazılı versiyonudur.

Canlı yazışma: Bilgi teknolojilerini kullanan işitme engelliler için konuşarak haberleşmenin alternatifi, işaret dili kullanmak veya yazılı iletişimdir. İnternette bulunan SKYPE, Messenger gibi ücretsiz yazışma platformları, işitme engellilerin kendi aralarında veya işitebilen bireylerle iletişim kurmak için kullandıkları programlardır. Bazı web sitelerde sağ alt

köşede java gibi eklentilerle otomatik olarak çıkmakta böylece çağrı merkezi görevlisiyle yazışarak iletişim kurulabilmektedir.

Cep tipi işitme cihazları:

Cep tipi işitme cihazları, diğer bireysel işitme cihazlarına göre daha büyük boyuttadır. Cepte ya da çocuğun göğsüne bağlanabilen, özel olarak cihaz taşımak üzere yapılmış önlüklerin cebinde taşınabilmektedir. Bu cihazlar dikdörtgen bir kutunun içine yerleştirilmiş güç kaynağı (pil), mikrofon, mikrofonun topladığı sesin şiddetini artıran amplifikatör (yükseltici) ve kontrol düğmelerinin yanı sıra, amplifikatörün yükselttiği elektronik sinyalleri hoparlöre taşıyan kablo ve cihaz tarafından yükseltilmiş ses dalgalarını kulak kanalı içine taşıyan kulak kalıbından oluşmaktadır.

Cezai sorumluluk: On beş yaşını tamamlamamış sağır ve dilsiz çocuklar adına cezai kovuşturma yapılmaz, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır. On beş yaşını doldurmuş on sekiz yaşını tamamlamamış olan sağır ve dilsizlerde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezası ve diğer hallerde ceza yarı oranında indirilir.

CİMER: Her türlü talebin, şikayetlerin elektronik ortamda iletilebildiği Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi. Bu başvuru sisteminin anadili işaret dili olan sağır bireyler için erişilebilir olması için İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği tarafından savunuculuk yapılmıştır. Eylül 2022'den beri 'Engelsiz 112' uygulamasıyla işaret

diliyle dilekçe yazılmakta, dilekçeye gelen yanıtların işaret dili çevirisi yapılmaktadır.

Closed caption (CC): Kuzey Amerika'da işitme engelliler için geliştirilmiş yazgын bir altyazı tekniğidir. TV sinyaliyle gönderilen ancak görüntünün bir parçası olmayan, televizyonda yapılan bir ayarla çıkması sağlanan altyazı. Decoderi (şifre çözücüsü) televizyon içinde bulunur. TV programı, VHS kaset, DVD gibi görüntü kaynaklarından birini izlerken görüntü sinyalinin ekranda gözükmeyen bir bölümüne dijital olarak altyazı bilgileri saklanır, TV bu bilgileri çözüp ekranda altyazı olarak gösterir. Avrupa'da ise TV'lerde veya DVD oynatıcılarda dekoder olmadığından CC sinyali işlenemez.

CODA: Annesi ve babası işitme engelli olan çocuk-

lara verilen addır. İngilizce 'Children of Deaf Adults'ın kısaltmasıdır ve Türkçede 'koda' olarak söylenir. Bu çocuklar, istisnalar olmakla birlikte, işaret dili bilmektedirler ve çoğu işaret dili tercümanlığı da yapmaktadır.

Cyborg: Sibernetik insan. İngiliz hükümeti, New York'ta yaşayan cyborg sanatçısı ve transpecies (bireylerin bedenlerindeki kontrolü ele alma hakları olduğunu savunan ve yeni organlar veya yeni duylar geliştirilmesini destekleyen hareket) hakları aktivisti Neil Harbisson'ın kafatasına çakılı antenin vücutunun bir parçası olduğunu kabul etmiştir. Harbisson, antenli fotoğraflarını kimlik ve pasaportlarında kullanabilmekte olup bir hükümet tarafından yasal olarak cyborg olarak kabul edilen ilk kişidir. Doğduğundan

beri dünyayı siyah-beyaz gören Harbisson'un anteni, ona çevresindeki renklerin neler olduğunu sesli olarak haber vermektedir. Derisinin altında çok daha işlevsel implantlar taşıyan yüz binlerce insan vardır. Dünyada yarım milyondan fazla işitme duyusunu yitirmiş insan biyonik kulak taşımaktadır. Yuval Noah Harari'nin kaleme aldığı "Sapiens: Hayvanlardan Tanrılara" kitabında da biyonik kulaklı insanların sibernetik insanlar olduğu belirtilir.

Ç ç

Çatışmalı ortamlar: Savaş, işgal vb. silahlı çatışma ortamlarında patlamaların yol açtığı işitme kayıpları erken tarama ve uygun tedavi imkanları olmadığı için kalıcı hale gelmektedir.

Çift dilli eğitim: Hem sözel hem işaret diliyle eğitimidir. Bir örneği İsrail’de Micha adlı merkezde uygulanmaktadır. Ülkemizde sağır okullarında çift dilli eğitim zorunlu olmaması önemli bir eksikliklerdir. Sadece işaret diliyle sessiz ders verildiğinde cihaz kullanan çocuklar kazanımlarını kaybetmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS): Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen sözleşme 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dahil olmak üzere 196 ülkenin taraf olduğu sözleşme en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesidir. Türkiye 17, 29 ve 30. Maddelerine çekince koymuştur. İşaret dili de sağır çocukların anadilidir.

Çocuğun üstün yararı: Devlet politikalarında, kamusal ya da özel tüm hizmetlerde ve çocukları

ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararını gözetmeyi gerektiren temel düşüncedir.

Çoklu ayrımcılık: İşitme engelli bir bireyin, iki ya da daha fazla gerekçeyle ayrımcılığı deneyimlediği ve karmaşık ve ağırlaşmış ayrımcılığa neden olan durumlarını ifade eder. Örneğin; Kürt kökenli sağır bir kadının işe alınmaması çoklu ayrımcılıktır.

ÇÖZGER: Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu. Sağlık kurulunca hazırlanan 18 yaş ve altı çocukların özel gereksinimlerini belirten belgedir. İkinci ve üçüncü basamak sağlık kurum ve kuruluşlarında, çocukların özel gereksinimlerinin tespiti ile terör, kaza ve yaralanma durum bildirimine yönelik başvuruları değerlendirerek karar vermeye yetkilendirilmiş kurul tarafından verilir.

D d

Davranış testleri: Çocuğun işitsel uyarılara verdiği tepkilerin gözlenerek kaydedilmesidir. Bu tepkiler istemsiz olabileceği gibi (örneğin, sesin geldiği yöne refleks olarak başını çevirme ve sesin kaynağını arama), istemli de olabilir (örneğin, ses duyunca kutuya top atma gibi).

Deaf: Uluslararası alanda ‘sağır kültürü’ anlamında kullanılan kelime. Deaf, İngilizcede ‘işitme engelli / sağır’ anlamına gelir.

Deaf dance: Deaf Dance Academy dans topluluğu Türkiye ve dünyanın

önemli saydığı konservatuarların ilgili bölümlerinden mezun olmuş donanımlı, yaratıcı ve deneyimli kadroda yer alan sağır ve işitme engelli sanatçılar tarafından kurulmuştur. Deaf kelimesi, yıllar boyunca yapılan çalışmalar ve sosyal entegrasyon içerisinde topluluğa nihayetinde isim olmuştur.

Deaf Rap: İşaret diliyle rap yapan üç kişilik sağır Türk rap grubunun adı. ‘Eller Konuşur’ adlı bir rap klibi mevcuttur.

Deaflympik: İşitme Engelliler Olimpiyat Oyunları

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'sine bağılı sağırların ileri seviyede rekabet etmesi için dört senede bir yapılan organizasyondur. Ülkemizde 2017 yılında Samsun'da İşitme Engelliler Yaz Olimpiyatları düzenlenmiştir. Deaflympikte derece almış milli sporcular sınavsız olarak "deaflympik" ibaresi olmadığı için beden öğretmenliğine atanmamaktaydı. 2022 yılı mart ayında İşitme Engelliler ve Aileleri Derneğı'nin Gençlik ve Spor Bakanlığına yaptığı öneri ile 2 Ekim 2022 tarih ve 31971 sayılı resmî gazete ile deaflympik kelimesi de yönetmeliğe eklenmiştir.

Delphi Grubu: Diğer adıyla Yetişkinlerde Koklear İmplantasyona İlişkin Delphi Konsensüs Grubu. Koklear implantla ilgili farkındalığı artırmak ve kullanımıyla ilgili en iyi uygulamayı geliştirmek ama-

cıyla, uluslararası koklear implant uzmanlarından oluşan bir yürütme kurulu tarafından yönetilen uzlaşma grubudur. Çok ileri, ileri veya orta ileri bilateral sensorinöral işitme kaybı olan yetişkinlerde unilateral koklear implant kullanımına ilişkin uzlaşma açıklamaları, standart metinler geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Dernek: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır. İşitme engelli bireylerin ve sağırların kurduğı dernekler vardır.

Desibel: İşitme kaybı, desibel işitme düzeyi olarak ölçülür. 20 desibele kadar

düşük sesler işitilebilir. İleri derecede işitme kaybı olan bireylerde bu rakam 90'ın üzerine çıkmaktadır. Bu kişiler dudak okuyarak ya da işaret diliyle iletişim kurabilirler. Duyan kişilerde 90 desibelden daha yüksek seslere uzun süre maruz kalmak işitme kaybına neden olabilir.

Destek eğitim hizmeti:

Özel eğitim ihtiyacı olan işitme engelli bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetlerini ifade eder.

Destek eğitim odası: Okul ve kurumlarda, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam

eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları amacıyla özel araç gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak oluşturulmuş eğitim ortamı.

Dış kulak: Dış kulak, kulak kepçesi ve kulak kanalından oluşur ve kulak zarıyla sonlanır. Kulak kepçesi ses dalgalarını toplar ve kulak kanalına yöneltir. Ses dalgaları, kulak kanalı içinde basınç değişiklikleri yaratarak kulak zarının titreşmesine neden olur ve kulak zarı titreşimlerin orta kulağa aktarılmasını sağlar.

Dış kulak enfeksiyonu: Kulak kepçesi ile kulak zarı arasındaki tüp olan dış kulak kanalının iltihaplanması durumudur.

Dikte programları: Bilgisayarlara indirilebilen, sesi

yazıya çeviren programlardır. Bu sayede, örneğin bir toplantının ses kaydı yazıya dökülerek işitme engelleri tarafından erişilebilir hale gelir.

Dil ve konuşma terapisti/patoloğu (DKT): İnsan iletişimi ve dil - konuşma ile ilgilenir ve tüm yaş gruplarında ses, konuşma, yutma fonksiyonları ve dil bozukluklarının tedavisinde görev alır. Dil ve konuşma terapisi bölümü üniversitelerin Sağlık Bilimleri Fakültesi kapsamında eğitim vermektedir. Aynı zamanda dil ve konuşma terapisi bölümünde dört yıllık lisans eğitimi verilmektedir.

Doğal işitsel sözel yöntem: İşitme engellilerde, konuşmanın gelişimi için var olan işitme kalıntılarının yararlanılarak, işitme kaybına uygun aygıtların kullanılmasıyla doğal ve etkileşimli ortamlarda konuş-

ma ve dil gelişimini sağlayan bir sözel iletişim yöntemidir.

Doğrudan ayrımcılık: Sağır bir çocuğun sırf engelinin dolaylı okula kaydının yapılmaması, sağır bir bireyin engelli olması nedeniyle işe alınmaması ya da düşük ücret uygulaması halinde “engelli olmak” temelinde gerçekleşen ayrımcılık türüdür.

Dolaylı ayrımcılık: Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda engelliliğe dayalı ayrımcılık temeliyle bağlantılı olarak, engellinin hak ve özgürlüklerden yararlanması bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını ifade eder. Örneğin; engellilere yönelik sınavlarda sağırlara uygun soruların hazırlanmaması ve ek süre verilmesi dolaylı ayrımcılıktır.

Dudak okuma: İşitemeyen bireylerin karşısındaki kişinin söylediklerini dudak hareketlerine bakarak anlamaya çalışmasıdır. Dudak okumada bedenin duruşu, beden dili, jest ve mimiklerden yararlanır. Sesler yüzde 40 oranında görsel olarak algılanabildiği için, dudak okuma büyük ölçüde tahmine dayalı bir iletişim yöntemidir.

Duymada zorluk: Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2011 Nüfus ve Konut Araştırması'na göre duymada zorluk yaşayanların sayısı 836 bindir. Bu durum alandaki sivil toplum örgütleri tarafından eleştirilmekte olup sayının 2,5 milyon olduğunu belirtilmektedir. Yüksek sesli müzik çalan eğlence yerleri, konserler duyma bozukluğuna yol açabilir.

Duyu-sinirsel tip kayıplar: İç kulaktaki duyu hücrelerinin veya işitme siniri-

nin zarar görmesi sonucu oluşan kayıplardır. Günümüz olanakları içerisinde duyu-sinirsel tip kayıpların herhangi bir tedavisi bulunmamaktadır. Bu nedenle iç kulakta ortaya çıkan hasar sonucu oluşan işitme kayıpları kalıcıdır. İletim tipi kayıplardan farklı olarak duyu-sinirsel kayıplar, sadece algılanan sesin şiddet seviyesini değil, aynı zamanda sesin işlenme biçimlerini de bozmaktadır. Dolayısıyla doğuştan gelen veya doğumdan sonraki ilk yıllarda ortaya çıkan bu tip kayıplar çocuğun dil gelişimi ve iletişim becerilerini ciddi olarak etkilemektedir. İşitme cihazı veya koklear implant kullanımı, bu olumsuz etkileri azaltmaktadır.

Dünya Sağırlar Kongresi: Son olarak 2019 yılında Fransa'da yapılan Dünya Sağırlar Kongresi 2023 yılında Güney Kore'de düzenlenecek.

Dünya Anadili Günü:

Uluslararası Anadili Günü (Uluslararası Anadili Hareketi Günü): Bengali Dili Hareketi için Bangladeş polisi ile çatışan Bangladeşli üniversite öğrencilerinin öldürülmesinin yıl dönümü olarak anılmakta iken UNESCO tarafından 17 Kasım 1999'da 21 Şubat, Uluslararası Anadili Günü olarak kabul edilmiştir. Bugünün savunucuları çok dilliliği de savunmaktadır. Sağırın anadili, işaret dilidir.

E-Devlet: Resmi işlerin çevrimiçi ortamda yapılmasını sağlayan portal. İşaret dili tercümanı mevcuttur.

Eğitim hakkı: İşitme engelli çocukların eğitim hakkı için, çok erken yaşlarda işaret dili öğretilmelidir.

Eğitim yaklaşımı: İşitme testleri sonucuna göre yapılan derecelendirme. Eğitim yaklaşımı olanlar ise, işitme kaybının çocuğun konuşma ve dil geliştirme yeteneğini ne derecede etkileyeceği ile ilgilenmektedir. İşitme kaybı ile dil gelişimindeki gecikme arasındaki yakın

ilişki nedeniyle, eğitim uzmanları sınıflandırmayı konuşma dili yeterliliğine göre yapmakta; eğitim ve cihazlandırma sonucu ana dilini ve konuşma becerilerini işlevsel yeterlilikte kazanmış bireyler için ağır işiten, bunları hiç kazanmamış ve sözlü iletişimde bulunamayan bireyler için işitmeyen terimini kullanmaktadırlar.

El: Kolun, bilekten parmak uçlarına değin olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü. Sağırın işaret dilinde kullandıkları en önemli araçtır.

Elektrofizyolojik testler:

İşitsel yolların bütünü hakkında bilgi vermekle birlikte davranışsal testlerden elde edilen sonuçlarla değerlendirildiğinde kişinin işitmesi hakkında kesin bir tanıya ulaşmayı sağlamaktadır. Genellikle bu aşamada elektrofizyolojik test olarak Otoakustik Emisyon (OAE), İşitsel Beyin Sapı Cevapları (Auditory Brainstem Response; ABR) ve Elektroakustik İmmittansmetri testleri uygulanmaktadır.

El alfabeti: Parmak alfabeti de denir. Türk işaret dili alfabetinde Türkçede kullanılan 29 harfin her biri için bir işaret bulunur. C, I, L, O, P, U ve V harfleri için tek el kullanılırken, diğer harfler için iki el birden kullanılır.

EKPSS: “Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurlu-

ğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik” ile buna bağlı olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) arasında yapılan “Protokol” hükümlerine göre ÖSYM tarafından hazırlanan, EKPSS, başvuru, sınavın uygulanması ve sınav sonuçlarının değerlendirilmesi adımlarından oluşan sınav sistemidir.

Enfeksiyon: Vücuttaki doku ve hücrelerin, bazı mikroorganizma veya organizmalar tarafından istila edilmesidir. Ani işitme kaybına yol açabilir. Örneğin kaplıcada enfeksiyon kaparak işitme kaybına uğramış bir kadın.

Engelli: 5378 sayılı kanuna göre fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıpların-

dan dolayı topluma diğer bireylerle birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireydir.

Engelliliğe dayalı ayrımcılık:

lık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı ifade eder.

Engelli dostu program:

Sağır ve işitme engellilerin, televizyon programlardaki tüm işitsel unsurlara erişimini sağlamak için işitsel unsurların izleyicinin erişimine uygun şekilde yeniden düzenlenmesini gerektiren bir çeviri türü olarak; ayrıntılı altyazı kullanılması.

Engelli hakları: Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere mevzuatlarda yer alan ve sağır ve işitme engelli bireyleri doğrudan ilgilendiren haklardır. Engelli hakları insan haklarıdır. Türkiye'nin herhangi bir çekincesi bulunmamaktadır.

Engellilerin insan hakları modeli:

Engelliliğin toplumsal bir inşa olduğunu, sakatlıkların insan haklarının tanınmaması veya kısıtlanması için meşru bir zemin olarak görülmemesi ve engellilik yasalarının ve politikalarının engelli bireylerin çeşitliliğinin dikkate alınarak oluşturulması gerektiğini kabul eden, engelli bireyleri yönetilecek nesnelere değil, eşit saygı görmeyi ve insan haklarından eşit yararlanmayı hak eden özneler olarak görmeyi şart olduğunu ileri süren modeldir.

Engellilerin insan hakları

savunucuları: Engellilerin çeşitliliğini tanıyarak; dil, din, ırk, etnik kimlik, cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, eğitim, engellilik grupları, cinsel yönelim gibi farklılıkları dikkate alarak, engellilerin sorunlarının görünür kılınmasını ve engellilerin tüm insan haklarından eşit ve etkin yararlanmalarını sağlamak üzere savunuculuk yapan gruplardır.

Engelli kadınlar: Bu kavram; tüm engelli kadınları, kız çocuklar ve ergenleri kapsar.

Engelli kimlik kartı: Sosyal haklardan faydalanmaları için işitme engelli bireylere sosyal hizmetler tarafından verilen kart. Eski kartlarda yer alan “işitme engelli” bilgisi kalktığı için sağır bireyler bu kartı gösterip karşıdaki kişiye sağır olduklarını ifade edememektedirler.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri

Genel Müdürlüğü: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunan, engellilerle ilgili odak kamu kurumudur. Engellilerin ve yaşlıların her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayırıcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; belirlenen ulusal politika ve stratejilerin uygulanmasını koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, engellilerin mesleki rehabilitasyonunu sağlayacak tedbirler almak kurumun görevleri arasındadır.

Engelliliğe yönelik farkındalık yaratmak: İşitme engellilere yönelik olumsuz tutumları ve klişeleri

yok etmek, onların bağımsız yaşama haklarına dikkat çekerek topluma tam katılımlarını sağlamak ve insan haklarından diğerleri ile eşit bir biçimde yararlanmaları yönünde bilinç kazandırmayı amaçlayan her türlü faaliyet.

E-posta: İşitme kayıplı bireyler özel, iş vs. yazışmalarını, mal ve hizmetlerle ilgili taleplerini, bilgi ve belge alışverişini e-postayla yapmaktadır. Web sitelerde e-posta adresi kolaylıklar bulunabilir ve hızlı görünebilir bir konumda olmalıdır.

Erişilebilirlik: AB Engellilik Stratejisi'nde erişilebilirlik, topluma ve ekonomiye katılımın ön şartı olarak kabul edilir. Türkiye'de erişilebilirlikle ilgili ilk yasal düzenleme 1997 yılında yapılmış, ancak, tüm yaşam alanlarının engelliler için erişilebilir hale getirilmesi

2005 yılında Engelliler Yasası'yla zorunlu olmuştur. Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasıdır.

Erken çocukluk eğitimi: İşitme engelli çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan bedensel, psikomotor, sosyal ve duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde şekillendiği, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim sürecidir.

Eşit haklar ilkesi: Tüm insanların birbirinden farklı gereksinimlerinin olabileceği ve bunların eşit öneme sahip olduğundan hareketle, engellilerin özel gereksinimlerinin politika ve stra-

tejilerin planlanmasına esas alınmasına ve engellilerin temel insan haklarını kullanmaları için gerekli tüm desteklerin sağlanmasını savunan ilke.

Etiketleme: Özel eğitim ve diğer destek hizmetlerinden faydalanma şartlarını karşılayıp karşılamadıklarının belirlenmesi amacıyla engelli çocukların engel durumlarına göre kategorilere ayrılmasıdır. Örneğin bireyin işitme engeli tanısı alması teknolojik desteğe, iletişim ve uzmanlaşmış eğitim desteğine erişimini kolaylaştırabilir. Ancak, eğitim sisteminde öğrencilerin etiketlenmesi damgalanma, akranları tarafından reddedilme, öz güvenin zedelenmesi gibi olumsuzluklarla sonuçlanabilmektedir.

Etkili katılım ilkeleri:

Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Sivil

Toplumun Karar Verme Sürecine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri'nde yer alan ilkelere. Bunlar, herkesin kendileri ile ilgili kararların alınmasına katılımı, önceden bilgilendirilme, öneri yapma, geri bildirim alma, eşit söz hakkı, toplantı sonuçlarının raporlara eklenmesidir.

Evrensel ve kapsayıcı tasarım: Ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin özel bir tasarıma veya uyarlanmaya gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca yaşlı, çocuk ve engelliler dahil herkes tarafından kullanılabilmesi şeklinde ve gerek duyulduğu takdirde özel engelli grupları için yardımcı cihazların tasarımını da içerecek biçimde tasarlanmasıdır.

F f

Ff

Federasyon: Aynı alandaki çeşitli kuruluşları bir arada toplayan dayanışma birliğini ifade eder. İşitme engelliler ve sağlıkların kurduğu federasyonlar vardır.

Fırsatların eşitlenmesi:

Bilgi ve iletişim teknolojileri dahil topluma sunulan tüm hizmetlerin (eğitim, sağlık, istihdam vb.), fırsatların ve kaynakların, engellilerin kullanımına uygun olması, fırsat eşitliği.

Fitting: Koklear implantın ilk defa çalıştırılması ve konuşma işlemcisinin ilk defa programlanmasıdır. Ameliyattan sonra yara yerinde

yeterli iyileşmenin sağlandığı dördüncü veya altıncı haftada yapılır.

Fizyolojik yaklaşım: Fizyolojik yaklaşımı olanlar işitmenin ölçülebilir derecedeki kaybıyla ilgilenmektedirler. Bu görüşe göre yapılan bir sınıflandırma, belirli bir yükseklik seviyesindeki sesleri işitemeyen çocukları işitmeyen olarak; diğerlerini ise ağır işiten olarak kabul etmektedir.

FM sistemi: Sesi kaynağından direkt olarak kulağa aktaran kablosuz bir sistemdir. Bir mikrofon ve iki alıcıdan oluşur. FM alıcısı

işitme cihazına bağlıdır. Ses, işitme cihazına gönderilir. Koklear implantlar ve BAHA (bone-anchored işitme desteği) için de FM alıcıları bulunmaktadır. Aynı işlevi gören ve daha küçük olan mini-mikrofon'lar da FM sistemi gibi çalışmaktadır. İşitme engelli öğrencinin akademik başarısı için gereklidir ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sağlanmaktadır.

Fonksiyonel Bağımsızlık

Ölçeği (FIM): Erişkinler için engellilik değerlendirilmesi yapılırken, bireyin başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede engeli olup olmadığına dair bağımsızlık durum değerlendirmesinin yapıldığı ölçek.

Frontrunners: Danimarka'da sadece sağır bireylere savunuculuk eğitimleri veren, aktivist yetiştiren bir okul.

G g

Gg

Gallaudet Üniversitesi: Gallaudet Üniversitesi, işitme engelli ve işitme güçlüğü çekenlerin eğitimi için federal olarak yetkilendirilmiş özel bir üniversitedir. ABD’de Washington kentinde 99 dönümlük bir kampüste yer almaktadır. 1864’te hem sağır hem de kör çocuklar için bir gramer okulu olarak kurulan Gallaudet Üniversitesi, günümüzde sadece işitme engelli ve sağır öğrencilerin eğitildiği, işaret dili temelli eğitime dayanan bir okuldur.

Genetik miras: Kromozomlar DNA’dan oluşur,

genetik karakterleri aktaran genler de DNA’larda bulunur. Tıpkı genetik karakterler gibi bazı hastalıklar da genetik kodlarla nesilden nesle aktarılır. Genlerle aktarılan özelliklere “genetik miras” denir.

Gölge (alternatif) rapor: BM Engelli Hakları Komitesine sunulması bakımından gölge rapor; örgütlerin ya da kuruluşların, BM Engelli Hakları Sözleşmesinin sistematığına bağlı kalarak, ülkedeki engellilik alanındaki politikaları, uygulamaları ve bunların engelliler üzerindeki etkilerini her bakımdan ifade

edebilecekleri, Komiteye sunmak üzere hazırladıkları raporlardır.

Gözlük tipi işitme cihazları:

Kulak arkası işitme cihazlarının gözlük çerçevesinin sapına adapte edilmesi ile hem gözlük hem de işitme cihazı kullanan kişilere kolaylık ve estetik açıdan yardımcı olmak üzere ortaya çıkmıştır.

Güngî: ‘Dilsiz’ anlamına gelmektedir.

Gürültü kirliliği: İnsan sağlığı ve çevre kalitesi üzerinde zararlı etkileri olabilecek istenmeyen veya aşırı sestir. Ses kirliliği, insan veya hayvan yaşamını olumsuz etkileyen, dengesini bozan her türlü insan, hayvan ya da makine kaynaklı ses oluşumdur. Gürültü kirliliğinin en yaygın biçimlerinden biri, özellikle motorlu araçların neden

olduğu kirliliktir. İşitme kaybının oluşmasına ve ilerlemesine sebep olan kirlilik türüdür.

H h

Hh

Habilitasyon: Engellinin bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayabilmesini ve yaşamını bağımsız bir şekilde sürdürebilmesini sağlamayı amaçlayan fiziksel, sosyal, zihinsel ve mesleki beceriler kazandırmaya yönelik hizmetlerdir.

Hafif işitme zorluğu (26dB-40dB aralığındaki sesleri işitenler): Bir (1) metre mesafede normal ses düzeyinde tekrarlanan veya söylenen sözleri işitebilirler.

Hak temelli yaklaşım: Kişileri “hak sahibi” ve devleti “birincil görev sahibi”

olarak tanımlayan yaklaşımdır. Kişiler, etkin öznelerdir ve haklarını talep etmek için güçlendirilirler. Devletin bağlayıcı ahlaki ve yasal görevleri bulunur. Kişiler, yardımı-hizmeti-desteği hak etmek yerine; yardım-hizmet-destek görme hakkına sahiptir. Devlet sözleşmeleri ve mevzuatları uygulamakla yükümlüdür.

Hamuş: Sessiz sakin, sükut içinde olan. Konuşmayan, suskun, ağzı var dili yok. Mevlana'nın kullandığı mahlastır.

Helen Keller: 1880-1968 yılları arasında yaşamış Amerikalı yazar ve hak savunucusu. Tam bilinmemekle birlikte kızıl veya menenjit hastalığı nedeniyle bir buçuk yaşında görme ve duyma yetisini yitirmiştir. Sosyal bilimler mezunu olan ilk sağır-kör kişidir. Kadınların oy hakkını ve işçi haklarını savunmuş, militarizm karşıtı hareketlerin içinde yer almıştır. Alabama eyaletinde doğduğu ev bugün müzedir ve doğum günü olan 27 Haziran, Helen Keller Günü olarak kabul edilmiştir.

Helga Stevens: Avrupa Parlamentosu milletvekili. Doğuştan sağırdır. 1968'de işiten bir anne-babanın çocuğu olarak Belçika'da doğmuş, önce sağırlar okuluna gitmiş, on yaşındayken bütün çocukların gittiği bir okula gönderilmiştir. Gallaudet Üniversitesi'nde tanıştığı bir sağır avukatın teşvikiyle hukuk öğreni-

mine ilgi duymuş, izleyen yıllarda ülkesi Belçika'nın ilk sağır avukatı olmuştur. Ghent Barosu'nun onursal üyesi olan Helga Stevens 2014'te Avrupa Parlamentosu'na milletvekili seçilmiştir.

Hertz: Sesin saniyedeki titreşimini ifade eder. Ölçümlenecek sesin frekans aralıkları için kullanılır.

Heyet raporu: Engelli raporu. Hastanelerdeki kurul tarafından alınır. Yüzde 40 ve üstü oranla engellilere tanınan haklardan ve sosyal yardımlardan faydalanılır.

İç kulak: İç kulak bu bölümler arasında en karmaşık ve işitme için de en önemli olanıdır. Orta kulak ile iç kulak arasındaki bağlantı, üzengi kemiği ve oval pencere arasındaki bağlantı ile sağlanır. İç kulak, içi sıvı dolu karmaşık tüplerden oluşmaktadır.

İç kulak protezleri: İç kulak protezleri (koklear implant) “ameliyat gerektiren, ses sinyallerini beyne ulaştıran farklı bir işitme cihazı” olarak tanımlanabilir. İç kulak protezleri, işitme cihazlarından az ya da hiç yararlanamayan çok ileri derecede duyu-sinirsel tip

işitme kaybına sahip olan işitme engelli çocuklara sesi iletebilmeyi amaçlayan elektronik cihazlardır. Bu sistemde çevre sesleri ve konuşma sesleri şifrelendirilmiş elektronik uyarılara dönüştürülür. Bu elektronik uyarılar işitme sinirlerini uyarır ve beyin bu uyarıları ses olarak algılar. İç kulak protezleri iki bölümden oluşmaktadır: “Ameliyatla salyangozun içine yerleştirilen protez” ve “Kulak arkasında ya da belde taşınan konuşma işlemcisi”.

İÇEM: Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi bünyesinde

de bulunan ve model olan İşitme Engelli Çocuklar Eğitim Merkezi. İşitme kayıplı çocuğu olan memur veliler dahi tayinlerini bu şehre aldırıyorlardı. Bu merkezi duymayan ya da geç duyan başka şehirlerdeki veliler bu şehre taşınamaz, çocuklarını eğitime gönderemezlerdi. Aynı yaşta işitme kayıplı bireyler arasında gelişimsel farklılık günümüzde açıkça görülmekte olup bu durum fırsat eşitsizliğine örnektir.

İfade edici dil: Bir düşüncenin ya da duygunun bir sembol ile ifade edilmesidir. İşitme bozukluğu kaynaklı alıcı dil problemi olan çocukların ifade edici bir dil bozukluğu da vardır, bu da konuşma dilini kullanmakta zorlandıkları anlamına gelir.

İki-dil yöntemi (bilingual): İki dil yöntemi, işitme engellilerin eğitimin-

de yeni sayılabilecek bir yöntemdir. Genel olarak erken yaşlarda, iki dilin eş zamanlı olarak öğrenilmesine dayanır. İşitme engellilerin eğitimi açısından bakıldığında işaret dilinin ilk dil, sözel dilin ikinci dil olarak öğrenilmesi şeklinde tanımlanabilir. Burada herhangi bir dilin, diğerine üstünlüğü söz konusu değildir. Yöntemin çıkış noktalarından biri, işitme kaybından kaynaklı “işitme engellilerin” engelli olmadıkları, kendilerine ait ayrı dilleri ve kimlikleri olan bir alt grup olduklarına yönelik düşüncelerdir. İşaret dilinin işitme engelli bireyin iletişim ve ihtiyaçlarını karşılayacak bir anadili olduğu ve işitme engelliler tarafından tercih edildiği savunulmaktadır. İşitme engellilerin sözel dili de öğrenmeleri gerektiği çünkü günümüz dünyasında birçok bilginin yazılı biçimde sunulduğu ve

okuma yazma bilmemenin kişinin toplumda engelli olarak nitelendirilmesiyle sonuçlanabileceği ileri sürülmektedir.

İleri derece işitme kaybı

(81dB ve üzeri sesleri işitebilenler): Bağırma suretiyle de olsa sözlü iletişim kuramazlar ve bu grupta yer alanlar işaret dili ile iletişim kurabilmektedir.

İletim tipi işitme kaybı:

Dış kulak yolu, kulak zarı veya orta kulakta ortaya çıkarak sesin normal şiddette iletilmesini engelleyen rahatsızlıklardır. Örneğin, okulöncesi dönemde sıklıkla gözlenen orta kulak iltihapları iletim tipi kayba neden olmaktadır. Bu tip kayıplar genellikle ilaçla veya cerrahi müdahalelerle tedavi edilebilmekte, uygulanan tedavi sonucu işitme normal seviyeye dönebilmektedir. Ancak, sık sık tekrarlayan, tedavi

edilmeyen veya uzun süren iletim tipi kayıplar menenjit gibi ciddi komplikasyonlara neden olabileceği gibi, çocuğun dil gelişimi ve iletişim becerilerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

İletişim-mesaj formu:

E-posta adresi olmayan veya e-posta kullanmayı bilmeyen, telefon kullanmayan bireylerin bir kuruma mesaj atabilmesini sağlayan, web sitelerde yer alan formdur.

İmleşmek: Kaşgarlı Mahmud Divan ü Lügati't Türk'te imleşmek sözcüğünün 'işaretle iletişim kurmak' anlamında kullanıldığı bilgisini vermektedir.

İndüksiyon döngü sistemi:

İşitme engelli olan ve işitme cihazı kullanan kişilerin sinema, tiyatro, banka, havaalanı, süper-

market gibi kamuya açık alanların gişelerinde; konferans ve toplantı salonlarında, dersliklerde ve toplu taşıma araçlarında iletişim kurmalarını sağlayan bir mekanizmadır. İşitme engelli, işitme cihazını T pozisyonuna alarak ortamdaki gürültüyü değil, yalnızca duyması gereken kişiden gelen sesleri algılar. Böylelikle işitme engelli birey, konuşan kişiyi rahatlıkla anlayabilir.

İndüksiyon döngü sistemi ikonu: Alanda veya danışmada indüksiyon döngü sisteminin var olduğunu anlatır. Stilize şekilde dış kulak ve T harfi bulunur. Bu harf, işitme cihazının “T” (Telecoil) moduna alınması veya aktif olması gerektiğini vurgulamak içindir.

İnsan hakları: İnsan hakları; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer gö-

rüşler, ulusal veya sosyal köken, mülk, doğum veya başka bir statü bakımından hiçbir ayırım olmaksızın, her insanın doğuştan sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerdir.

İşaret adı: Her sağır bireyin belli bir işaretten oluşan bir işaret adı vardır. Sağırılar, işitebilen arkadaşlarına bir işaret adı verir. Her ülkedeki sağırılar kendi kültürleri içinde farklı etkenlerle işaret adı alabilir, seçebilir ya da verebilirler. Kulak Toplumu’nda bulunan işitenlere de sağırılar tarafından işaret adı verilir.

İşaret dili: Evrensel değildir; her ülkenin kendi söz varlığına ve dilbilgisi yapısına göre geliştirilmiş bir işaret dili vardır. Bu dil sadece el hareketlerinden ibaret değildir; mimikler ve bedenin hareketleriyle birlikte bir bütündür.

İşaret dili tercümanı:

İşaret dilini bilen, işitme engelliler ile işitebilenler arasındaki iletişimi sağlamak üzere çeviri hizmeti veren kişidir. Türk İşaret Dili tercümanları için belirlenmiş etik kurallar vardır; iletişim mahremiyeti standardına bağlı kalmak, cinsiyet/inanç/yaş/engelcilik gibi faktörlere bakmaksızın hizmet vermek, mesleği ilgilendiren yasalar, politikalar, kurallar ve düzenlemelerle yakından ilgilenmek gibi. Türk İşaret Dili eğitmenleri için de etik kurallar belirlenmiştir; pedagojik formasyona uymak, kişisel fikrini empoze etmekten kaçınmak, öğrenenlerin haklarını çiğnememek vb.

İşaret dili tercümanı ikonu:

Mavi renkli zemin üzerinde, parmakları açık veya birleşik duran iki eldir. İşaret dili tercümanı olduğunu gösteren simgedir.

İşaret yöntemi (manuel):

Duygu ve düşünceler, nesnelere, belli bir dilin harfleri veya konuşma sesleri, beden hareketlerinden oluşturulan ve görsel olarak algılanan işaretlere benzetilmeye çalışılarak iletişim sağlanır. Özellikle çok ileri derecede işitme kaybı olanlar tarafından kullanılan bir iletişim şeklidir. İşaret dilinin ilden ile okuldan okula, sınıftan sınıfa ve hatta öğretmenden öğretmene farklılık gösteriyor olması ve kullanılan işaret sisteminde belli bir standardın olmayışı bu yöntemle ilgili olarak yaşanan bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşitme: İşitme veya duyma, canlıların etraflarında oluşan sesleri işitme organları vasıtasıyla algılamasıdır.

İşitme bozukluğu: Duyma bozukluğunun diğer adı. Doğuştan önce, doğum

anında veya doğuştan sonra meydana gelen nedenlerle, kulağın ses duyma özelliğini tamamen veya kısmen kaybetme durumudur.

İşitme cihazı: İmplantlar hariç olmak üzere işitme kaybı olan bireylerde, işitme kazancı sağlamak amacı ile tasarlanmış alet ya da cihazlardır. Dünya Sağlık Örgütü 2018 yılında, dünya genelinde işitme engellilerin yüzde 90'ında gerekli cihazların bulunmadığına dikkat çekmiştir. Üretilen cihazların yalnızca yüzde 10'u küresel çapta ihtiyaçları karşılamaktadır. İşitme cihazının doktor raporu ile mutlaka ruhsatlandırılmış merkezlerden alınması; televizyon veya internetten satış yapan firmalardan kesinlikle alınmaması gerekmektedir.

İşitme eğitim cihazları:

İşitme eğitim cihazları, bireysel işitme cihazlarının

eğitim ortamlarındaki bazı dezavantajlarını ortadan kaldırmak için geliştirilmiş cihazlar olup, bireysel işitme cihazlarının tüm özellikleri ve bölümlerine sahiptirler. Bu tip işitme cihazları, konuşmacının mikrofondan olan uzaklığının istenilen mesafede (mikrofonun ağızdan en çok 15 cm. uzaklıkta olması) kullanımını sağlamayı amaçlamaktadırlar. İşitme eğitim cihazları da kendi içlerinde kullanım amaçlarına ve çalışma prensiplerine göre sınıflandırılabilir: “Genel grup işitme eğitim cihazları”, “Kişisel işitme eğitim cihazları”, “FM-Telsiz Tipi İşitme Eğitim Cihazları”.

İşitme eğitimi: Akustik eğitimi veya ses eğitimi olarak da bilinir. Çocuğun işitme kalıntısının en iyi biçimde kullanılabilir hale gelmesini sağlamak için yapılan etkinliklerdir.

İşitme engelli: İşitme kay-
bından dolayı topluma di-
ğer bireyler ile birlikte eşit
koşullarda tam ve etkin ka-
tılımını kısıtlayan tutum ve
çevre koşullarından etki-
lenen bireylere verilen or-
tak isimdir. Dünya Sağlık
Örgütü'ne göre, dünya ge-
nelinde 466 milyon işitme
engelli vardır ve bunların
34 milyonu 15 yaşın altın-
daki çocuklardır. Birleşmiş
Milletler, gerekli önlemler
alınmazsa 2030 yılında
işitme engelli nüfusunun
630 milyon olacağını be-
lirtmektedir. 2050 yılında
ise her on kişiden birinin
işitme engelli olacağı tah-
min edilmektedir.

İşitme engelli ikonu: Mavi
renkli zemin üzerinde be-
yaz renkli dış kulağın stili-
ze olarak yer aldığı, kulağın
üstünde ve altında yatay
çizgi ile hoparlördeki "OFF"
simgesine gönderme ya-
pan, alanın işitme engelli
bireyler için erişilebilir ol-

duğunu anlatmak için kul-
lanılan simge.

**İşitme Engelli Kütüpha-
nesi:** Gallaudet Üniversi-
tesi, işitme engelli ve işitme
güçlüğü çekenlerin eğitimi
için federal olarak yetki-
lendirilmiş özel bir üniver-
sitenin içinde bulunan ve
üniversite öğrencilerinin
mezuniyet, yüksek lisans
ve doktora tezlerinin işaret
diliyle çevrilmiş hallerinin
video görsel CD veya DVD
formatlarını bünyesinde
barındıran kütüphanedir.

**İşitme Engelliler Entegre
Yüksekokulu:** Anadolu
Üniversitesi bünyesinde
bulunan ve sadece sağır ve
işitme kayıplı öğrencileri
kabul eden yükseköğretim
kurumudur. Grafik tasa-
rımı, seramik, bilgisayar
operatörlüğü, yapı ressam-
lığı gibi bölümleri mev-
cuttur. Türkiye'de benzeri
yoktur.

İşitme Engelliler Okulu:

Yaşadığımız coğrafyada işitme engelliler için eğitim veren ilk resmi okul, Abdülhamid döneminde açılan Yıldız Sağırlar Okulu'dur. 2023 yılı itibariyle Türkiye'de halen 48 işitme engelliler okulu vardır.

İşitme kaybı: İşitme değerlerinin olması gereken ortalama değerlerin altında olması durumu.

İşitme kaybı tipleri: Çevre işitme sisteminde ortaya çıkan işitme kayıplarını, sorunun olduğu yere göre sınıflandırmak mümkündür. Buna göre işitme kayıpları dış, orta, iç kulakta veya işitme sinirinde ortaya çıktığında farklı isimler alır ve her kayıp tipi çocuğu farklı şekillerde etkiler. Üç ana başlıkta toplayabiliriz: "İletim Tipi İşitme Kaybı", "Duyu-Sinirsel Tip Kayıplar", "Miks Tip Kayıpları"

İşitme kaybının nedenleri:

Kalıtım (genetik), erken doğum, doğum anı ve hamilelikteki komplikasyonlar, kızamıkçık, erken çocukluk dönemindeki hastalıklar, menenjit, otitis media, kan uyuşmazlığı, ototoksik ilaçlar, gürültü ve yaşlanmaya bağlı nedenler, down sendromu.

İşitme kaybı: Odyometri testine göre işitme kaybı olduğu tespit edilen birey.

İşitme merkezi: İşitme cihazlarının satış ve teknik bakım hizmetlerini veren, odyolog tarafından ayar yapılan, odyometrist tarafından test yapılan Sağlık Bakanlığı'ndan onaylı ve ruhsatlı özel ticari işletmelerdir. Kendi sivil toplum örgütleri mevcuttur. Yılda ücretsiz kaç ayar yapılacağı gibi sektörel standartları halen mevcut değildir.

İşitme problemi: Dünya Sağlık Örgütü, insanların işitme düzeylerine göre işitme problemini beş farklı gruba ayırmıştır: “İşitme problemi olmayanlar”, “Hafif işitme zorluğu”, “Orta düzey işitme zorluğu”, “Şiddetli düzey işitme kaybı”, “İleri derece işitme kaybı “sağırılık”.

İşitme problemi olmayanlar (25dB ve altındaki sesleri işitenler): Fısıltı şeklindeki konuşmaları işitebilirler.

İşitme testleri: Hastaneden çıkmadan her yenidoğan bebeğe işitme testi yapılması; ilk testlerde işitme kaybı şüphesi olan bebeklerin daha sonraki testlere devam ettirilmesi ve bebeğin 3 ayı dolmadan varsa işitme kaybı tanısı kesinleştirilerek bu süreçlere ilişkin verilerin Sağlık Bakanlığı’na bağlı çevrimiçi sistemde kayıt altına alın-

ması amaçlı yapılan testlerdir. Amaç yeni doğan bireylerin işitme kaybının olup olmamasının tespitinin yanında bu kaybın ne oranda olduğunun ölçümünü de yapabilmektir.

İşitsel rehabilitasyon eğitimi: İşitme kaybına bağlı olarak gelişiminde ortaya çıkan kısıtlılıklardan korumak ve kısıtlılıkları minimuma indirebilmek için işitme kayıplarının yeteneklerini geliştiren ekolojik, etkileşimli bir süreçtir. İşitsel rehabilitasyon; işitme engelliler öğretmeni, odyolog ve od-yoloji ve konuşma bozuklukları uzmanları tarafından verilmektedir.

İşlevsellik, Yeti Yitimi ve Sağlık Uluslararası Sınıflandırması (International Classification of Functioning, Disability and Health Version-ICF): Engelliğin açıklanmasında

ve ölçülmesinde kullanılan, bireylerin işlevselliği, etkinlikleri, yaşama katılımları ve bu alanlardaki kısıtlılıklarının tanımlanmasını sağlayan, engelli bireylerin de katılımıyla 2001 yılında WHO tarafından geliştirilmiş sınıflandırma sistemi.

İşlevsellik, Yeti Yitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması Çocuk ve Genç Versiyonu (*International Classification of Functioning, Disability and Health, Children and Youth Version-ICFCY*): Çocuklar için özel gereksinim değerlendirmesinde kullanılan (ÇÖZGER), Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen sınıflandırma sistemi.

İşyerinde yıldırma (*mobbing, psikolojik taciz*): İşitme engelli bireyleri, çalıştıkları ortamlarda işinden soğutmak, dışlamak,

bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan bir ayrımcılık türüdür.

J j

Jest: Konuşurken el, kol ve başla yapılan belirli ve anlamlı devinim. İşaret dilinde de jestler vardır. Türk işaret dilinin yüzde 60 ve fazlalık kısmını jest ve mimikler oluşturmaktadır.

Johanna Lucht: NASA'da (Amerikan Uzay ve Havacılık Dairesi) çalışan ilk sağır mühendis kadındır. Almanyalıdır ve doğuştan sağırdır. NASA'da birçok pozisyonda kritik görevler üstlenmiştir. Anadili olmayan İngilizceyi işaret dili sayesinde öğrendiğini söyler.

K k

Kolesteatom: Kulak kanalını ve kulak zarının dış kısmını kaplayan deri tabakasının orta kulakta bulunmasına “kolesteatom” adı verilir. Kolesteatomlar çoğunlukla müzmin orta kulak iltihaplarına (kronik otitis media) bağlı gelişir. Nadiren, deri hücreleri bir gelişim bozukluğu olarak doğuştan orta kulak boşluğu içinde kalıp ileri yaşlarda kolesteatom geliştirebilirler.

Kalıp: İşitme cihazlarında kulağa giren yumuşak veya sert kısım. Odyometrist tarafından kulağın içine özel bir macun sıkılarak

kulağın anatomik yapısına uygun kulak kalıbı çıkarılır. Ses yalıtımı iyi olmalı, ötme yapmamalıdır.

Kamu yararı statüsü:

Bakanlar Kurulu kararıyla alınmaktadır. Evrakın ve prosedürün anlaşılması zor olmakta bu unvana/belgeye erişmek de zorlaşmaktadır. Türkiye İşitme Engelliler Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsündedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu

(KDK): Türkiye'nin Kamu ile idarenin her türlü eylem, işlem, tutum ve davranışlarını, insan haklarına

Kk

dayalı, adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden inceleleyen, araştıran ve önerilerde bulunan kurumdur. İdareyle yaşadığınız sorunlar için internetten ücretsiz başvuru yapabilirsiniz.

Kanal içi işitme cihazları:

Bu tip işitme cihazlarında, işitme cihazlarında bulunması gereken güç kaynağı, mikrofon, yükseltici, hoparlör ve ayar düğmeleri kullanıcının kulak kalıbı içindedir. Doğrudan kulak kanalı içine yerleştirilmektedirler. Bu cihazlar küçük olmaları nedeniyle, estetik olarak tercih edilmektedirler. Kulak kanalı içine yerleştirilebilmeleri için kasalarının küçük olması nedeniyle diğer işitme cihazlarına göre güçleri daha azdır. Bu tip işitme cihazları hafif ve orta derecedeki işitme kayıplarında kullanılmaktadırlar.

Karekod: Afiş, broşür gibi bir basılı materyaldeki metinleri anlayamayan sağır bireylerin internet bağlantılı bir cep telefonuyla okuttukları böylece işaret dili tercümanlı videoyu izleyebilmelerini sağlayan bir simgedir. Basılı materyalleri sağırlar için erişilebilir hale getirir. İED tarafından yürütülmüş olan Bir İşaret Bin Umut, Engelsiz Eşit Erişim projelerinin broşürlerinde karekod kullanılmıştır.

Karışık tip (mikst) işitme

kaybı: Hem iletilimsel işitme kaybı hem de duyu-sinirsel işitme kaybının birlikte görüldüğü işitme kaybıdır. Karışık tip işitme kaybına orta ve iç kulakta meydana gelen sorunlar neden olmaktadır. Özellikle uzun süreli orta kulak iltihabı (kronik otitis) veya orta ve iç kulakta anormal kemik oluşumu (otoskleroz) karışık tip işitme kaybına neden olabilmektedir.

Katılım hakkı: Katılım, insanların yaşamlarını etkileyen toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmelere dair söz sahibi olmaları açısından temel bir insan hakkıdır.

Katılım kısıtlaması: İşlevsellik, Yeti Yitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırmasına göre; yaşamın herhangi bir alanına katılmaktan alıkoyan veya katılmayı güçleştiren sorunlar olması; örneğin sağır bir bireyin istihdam alanında veya ulaşımda ayrımcılığa maruz kalması.

Kapsayıcı eğitim: İşitme engellilerin eğitim ve öğrenimde fırsat eşitliğinden yararlanarak, gereksinimleri olan tüm makul düzenlemeleri (FMF sistemi gibi), eğitim içeriklerini ve öğretim yöntemlerini (işaret diliyle eğitim gibi) içeren ve yaşlılarıyla aynı ortamda eğitim almalarını ifade eden kavramdır.

Kavas: Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gizli oturumlarda görev alan 11 kavasın ikisi sağır ve dilsizdir. Genel Kurul Salonu'na milletvekilleri dışında sadece kavasların girme hakkı vardır. 657 sayılı kanuna tabi devlet memuru olarak çalışırlar.

Kayıp kuşak: 1950-2015 yılları arasında işaret dili müfredatının olmadığı, işaret dili kullanımının şifahi yasak olduğu özel eğitim okullarından mezun olmuş, bilgisiz tıp uzmanlarının doğru cihazlandırmaya yönlendirmediği, erken tanı, erken cihazlandırma ve erken doğru özel eğitimin olmadığı, tanı konulduğu halde özel eğitim ve rehabilitasyon devlet tarafından karşılanmadığı için gelişimleri etkilenen sağır ve işitme engelli bireylerdir. Bu dönemde özel eğitim kurumları açılmadığı için hastanelerde

odyoloji bölümlerinde özel eğitim veren uzmanların velilere bağırdığı anlatılmaktadır.

Kaynaştırma eğitimi: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, akranlarıyla birlikte eğitimlerini bütün kademelerde sürdürmeleri esasına dayalı özel eğitim uygulamalarıdır. Engelli bireylerin engelli olmayanlarla eğitsel ve sosyal olarak bütünleşmesini sağlama amacı taşır. İşitme cihazı veya biyonomik kulak kullanan öğrencinin işiten öğrencilerle birlikte eğitim görmesi. Entegrasyonu hızlandırır, farklılık oluşmasını sağlar. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarıyla engelli ve normal çocukların eğitsel ve sosyal yönden bütünleşmelerini sağlama işlemidir.

Kesişimli ayrımcılık: İşitme engelli bireylerin, yaş, etnik, yerel, ulusal ve toplumsal köken, cinsiyet kim-

liği, siyasi veya diğer alanlarda görüş, ırk, mültecilik, göçmenlik, sığınmacılık statüsü, din, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi farklı ayrımcılık gerekçelerinin aynı anda birbirinden ayıramayacak şekilde kesiştiği durumda gerçekleşen ayrımcılık türüdür. Örneğin; sağlıkla ilgili bilgilerin erişilebilir formatta olmaması nedeni ile engellilik temelinde tüm bireyleri etkilerken, sağır Suriyeli bir kadının kendi dilinde ve işaret dili ile aile planlaması hizmetlerine erişememesi, onun haklarını engellilik, göçmenlik ve cinsiyetinin kesişimine dayanarak sınırlamaktadır.

Kulak Burun Boğaz Bölümü (*otorinolaringoloji*) (*KBB*): tüm yaş gruplarında dış kulak, orta kulak, kulak zarı, burun, boğaz, ses teller, yemek borusunun (yutak) üst bölümü ve yüz siniriyle ilgili hastalıkların ve iç kulakla beyin arasında

yer alan patolojilerin tanı ve tedavisiyle ilgilenen tıp alanıdır.

Kiosk: İnteraktif bilgi alma ekranıdır. İstanbul Havalimanında “Bana Sor Dijital Danışma Kiosku” mevcuttur. Erişilebilir dijital danışma kioskları aracılığıyla sesli ve görüntülü canlı danışma hizmeti alınabilmekte, uçuş kartı okutularak uçuş kapısı sorgusu yapılabilmekte, uçuş kapısına ve istenen noktaya rota çizdirilebilmektedir. 23 farklı noktada bulunan dijital danışma kiosklarında mesai saatleri içerisinde Türk İşaret Dili ile de canlı destek hizmeti sağlanmaktadır.

Kişiy e özgü işaret dili: İşitme engelli olup da işaret dili bilmeyip kendi kurduğu işaret dili ile iletişime geçmesi.

Koklea: İç kulakta bulunan

bezelye tanesi kadar küçük ve spiral şekilli bir yapıdır. Sesleri mekanik titreşimlerden sinyallere dönüştürmekle sorumludur. Dönüştürdüğu bu sinyaller, işitme siniri aracılığıyla beyne iletilir.

Koklear implant: Halk arasındaki adı biyonik kulaktır. Koklear implant, koklear siniri (işitme siniri) elektiriksel olarak uyararak küçük bir elektronik cihazdır. İmplantın dış ve iç kısımları vardır. Dış kısım kulağın üzerine veya kafa üzerine konur. İç kısım salyangoza kıvrılarak yerleştirilir. İşitme cihazlarından fayda göremeyen her iki kulakta ileri ve çok ileri işitme kaybı olan hastalar için uygun olan bir yöntemdir.

Konfederasyon: Kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun bir araya gelmesi ile kurulur. Örneğın; Engelliler Konfederasyonu.

Kk

Konuşma: İşitme engeller ünlü harfleri (a, e, ı, i, o, ö, u, ü) daha zor telaffuz ederler.

Kovid-19: Dünyayı etkileyen virüs. İngiltere’de ilk kez Covid-19 kaynaklı bir duyma kaybı vakası görülmüştür. 45 yaşındaki hasta, yoğun bakımdan ayrıldıktan bir hafta sonra çınlama (tinnitus) sesleri duyduğunu ve sonra da sol kulağında duyma kaybı olduğunu söylemiştir.

Kulak arkası işitme cihazları: Kulak arkası işitme cihazları, cep tipi işitme cihazlarına göre daha küçüktür. Kulak kepeçesinin arkasına takılabilecek bir biçimde yapılmışlardır. Bu tip cihazlarda sesi toplayan mikrofon, güç kaynağı, amplifikatör (yükseltici) ve hoparlör aynı kasa içine yerleştirilmiştir. Yükseltmiş ses, boynuz aracılığıyla kulak kanalı içine yerleşen

kulak kalıbı yardımıyla çocuca ulaştırılır. Bu tip işitme cihazları, değişik derecelerdeki işitme kayıplarında kullanılabilecek modellere sahiptir. Günümüzdeki gelişmiş teknolojinin yardımıyla daha da küçülmekte ve hafif işitme kayıplarından çok ileri işitme kayıplarına kadar her derecedeki işitme kayıplarında kullanılabilmektedirler.

Kulak içi işitme cihazları: Bu cihazlar, kulağın konka bölgesine yerleştirilir. Bu tip işitme cihazlarında, işitme cihazlarında bulunması gereken güç kaynağı, mikrofon, yükseltici, hoparlör, ayar düğmeleri ve kullanıcının kulak kalıbı bir bütün halindedir. İşitme cihazının mikrofonu kulak kepeçesinin içinde bulunması nedeniyle, cep tipi ve kulak arkası işitme cihazlarına göre çevreden gelen sesleri daha iyi toplar.

ma özelliğine sahiptir. Ayrıca küçük olmaları nedeniyle estetik bakımdan da tercih edilirler.

Kulak insanları: Ağır işiten, işitme engelli; sağır ve işiten veya işaret diline gönül vermiş araştırmacıların, odyologların, kulak burun boğaz doktorlarının, ses kulak merkezli (ses, duyma, işaret dili ve işaretlendirilmemiş dil, duymama, hatta duyamama uğrunda çalışmalar yapan) durumlar için çalışan bireylerce oluşturulan ve salt işaretleştirilmiş dile dayanmayan bireylerin oluşturduğu topluluktur.

Kurum bakımı: Devlet koruması altındaki sağır ve işitme engelli çocuklar için kurumlarda bir düzenleme yoktur. Bu nedenle çocuklar kurumlarda yalnızdır.

Küresel Hedefler: Sürdürülebilir Kalkınma Hedef-

leri, diğer bir deyişle Küresel Hedefler, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısıdır ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yürütülmektedir.

L I

Lâl: Arapça lâl sözcüğü de halk arasında dilsiz olup konuşma özelliğini tamamen yitirmiş kimseler adına kullanılmaktadır. Cellat olarak seçilecek kişi doğuştan dilsiz değilse sonradan dili kesilmek suretiyle “lal” edilirdi.

Lobicilik: Yüzyüze görüşerek Cumhurbaşkanı, bakan, genel müdür, bürokrat, milletvekili vs. önemli kişileri ikna etmeye çalışmak. 1869 yılında ABD Başkanı Ulysses Grant tarafından ortaya atılmıştır. Başkan Grant, Beyaz Saray’ın karşısındaki Willard otelinin lobisinde sürekli

dinlenir, içkisini yudumlar, purosunun tadını çıkarırdı. Başkan Grant’ın bu alışkanlığını başkaları da keşfedince, kişisel ya da başka nedenlerle onun desteğini almak isteyen birçok kişi zamanla bu otelin lobisine gelmiştir. Başkan Grant da bu insanları “lobiciler” olarak adlandırmıştır.

LRAD: Uzun Menzilli Aktif Akustik Uyarıcı. Yunanistan’ın sınır bölgesine sığınmacıların geçişini önlemek için koyduğu, kullanılması halinde insanların yönünü şaşırttığı, kulak zarını patlatıp sağır edebildiği ve dayanılmaz acılara neden

olan elektronik silah. Kalıcı sağırlık için 160 desibel yeterken, bu aygıt 152 desibelle ulaşmaktadır. 30 derecelik açının dışında kalanlar.

M m

Makul düzenlemenin reddi ile ayrımcılık: İşitme engelli bir çocuğun, talep edildiği halde okul tarafından FMF sisteminin temin edilmemesi ya da kullanılmasının kabul edilmemesi halinde gerçekleşen ayrımcılıktır.

Makul uyumlaştırma: Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere somut durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve uyarlamaları ifade

eder. Makul düzenleme talebinin reddi, ayrımcılık yasağının ihlalidir.

Menenjit: Beyni saran zararların ve beynin iltihaplanmasına denir. Bazı virüs ve bakteriler sebep olur. Ateş, kusma, beslenme bozukluğu, baş ağrısı, dış uyaranlara duyarlılık, ense ağrısı, vücutta döküntü, bebeklerde bingıldak şişmesi gibi belirtileri vardır. Tedavi edilmezse sağırılık, öğrenme güçlüğü, sara hastalığı, kol ve bacak gibi uzuv kaybı ve en önemlisi etkili bir tedaviye rağmen ölümle sonuçlanabilir.

Mm

Meniere: İç kulakta aşırı basınç nedeniyle ortaya çıkan bir hastalıktır. Hastalık, iç kulakta bulunan denge organının etkilenmesi sonucu ortaya çıkar. Meniere hastalığında görülen üç ana belirti; beklenmedik ani vertigo atakları, kulak çınlaması ve işitmede azalmadır.

Merkezi işitsel işlev bozukluğu: Beyindeki işitme merkezinin hasar görmesi sonucunda merkezi işitsel işlev bozukluğu oluşur. Merkezi işitsel işlev bozukluğu olan kişiler sesleri algılama, sesler arasında ayırım yapma ve dil gelişiminde problemler olabilmektedir. Yaralanma ve travmalar, sinir sistemi içerisinde oluşan tümör, beyin ve sinir sisteminin işitsel sinyalleri işlemeyi sağlayan kısmının hasar görmesi merkezi işitsel işlev bozukluğuna neden olabilmektedir.

Micro-agresyon (*mikro saldırı*): Marjinal bir grubun bir üyesine yönlendirilen, zararlı veya aşağılayıcı bir etkiye sahip olan ince sözel veya sözsüz davranıştır. Ayrımcılığın bilimsel bir adı olan bu saldırıya sağır ve işitme kayıplı bireyler günlük hayatta sıkça maruz kalmakta ve genellikle bunun farkında olmamaktadırlar. Örneğin cihaz kullanan bir işitme kayıplı bireyin pili bittiğinde “hadi iyisin, işine gelmeyeni duymazsın” şeklinde espri yapmaya çalışmak bir mikro saldırıdır. 1970’de adı konmuştur ve bilimsel incelemelere konu olmaktadır.

Microtia: Dış kulak yapılarının (kulak kepçesi, memesi, deliği) doğuştan eksik veya deforme olmasıdır. Trecher Collins (yüz bölgesinde farklılık) olarak doğanlarda görülür. Yüz anomalisi olan bireyler, kulak kepçeleri doğuştan

olmadığı için cerrahi operasyonla yerleştirilen Baha gibi kemik iletimli implantlarla işitirler.

Milano konferansı: 6-11 Eylül 1880’de Pereire Derneği’nin düzenlediği Milano Konferansı’na 164 eğitimci katılmıştır ve sadece biri işitme engellidir. Katılımcılar ağırlıklı olarak sözel eğitimi hedefleyen okullardan seçilmiş olup çok azı işaret diliyle eğitimi yeterli gören okullardan davet edilen eğitimcilerdir. Bu konferansta sözlü eğitimin işaretli eğitimden daha iyi olduğuna dair bir bildiri sunulmuş ve sonuç olarak sağırılar için okullarda işaret dili yasaklanmıştır. Yasağın gerekçesi “sağırılarının eğitimi konuşmayı ve dudak okumayı öğretmeyi hedeflemelidir” olarak belirtilmiştir. Milano Konferansı’ndan sonra sağır öğretmenler işlerini kaybetmiş, öğrencilerin eğitimi olumsuz etkilenmiştir.

Mimik: Mimik bir duygu ve düşüncenin kaş, göz, ağız, yüz hareketleriyle anlatılmasıdır. İşaret dilinde mimikler çok önemlidir. Mimiksiz işaret çok farklı anlamlara gelebilir. TV programı, video gibi mecralarda tercümanın mimiklerinin rahat görülebilmesi gereklidir.

Mini-mikrofon: FM sistemi çalışan ve konuşmacının yakasına takılan küçük elektronik cihaz. Bluetooth yoluyla biyoteknik kulak kullanıcısının dış cihazına bağlanır. Konuşmacının seslerini net anlamasını sağlar.

Mobbing: Yıldırma, bezdiri, işyerinde psikolojik terör. Bir kişinin veya bir grup insanın, bir kimseye veya başka bir gruba sosyal kabadayılık yapması. Telefonda anlamayan işitme engelliye telefon kullanımı ile ilgili görevler vermek.

Mm

Diploması olan nitelikli çalışana “işitme kaybı var, anlamaz” diyerek vasat görevler vererek özgüvenini kırmak, kariyer yollarını kapatmak da bir mobbing çeşididir.

Moral Model-Ahlaki Model:

Orta çağda yaygın olan, sakatları ve sakatlığı kötüleyen, sakatlığın bir ceza olarak insanlara verildiğini ve cezalandırılmaları gerektiğine inanan, sakatlığı bu inanış ile açıklayan model.

N n

Noter işlemleri: Taraflardan biri veya birkaçı sağır, kör veya dilsiz ise: Noterlik Yasasının 73. ve 74. Maddeleri tarafların sağır, kör veya yazıyla anlaşılması imkânsız derecede dilsiz olmaları halinde işlemin iki tanık huzurunda yapılacağını hükme bağlamıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı sosyal hizmetlerde görev yapan işaret dili tercümanlarının noterlerde çeviri yapma hakları mevcuttur.

Nn

O o

Objektif testler: Bu testler, daha çok işitme sisteminin değişik bölgelerindeki işleyişin bütünlüğü hakkında bilgi verir. Çocuğun işitsel uyarılara herhangi bir davranış göstererek tepki vermesini gerektirmez. Bununla birlikte çocuk test sırasında yaptığı hareketlerle test sonuçlarını etkileyebilir; örneğin, test sırasında yutkunmak, ağlamak, başını çok fazla hareket ettirmek gibi. Test sonuçları testi uygulayan uzmanın yorumlarına açıktır. Objektif testler işitmeyi doğrudan değerlendirmez.

Odyogram: Bir kişinin farklı ses tonlarında veya frekanslarda duyabildiği en yumuşak sesleri gösteren bir grafikdir. Bir işitme testinden alınan sonuçlar odyogramda görüntülenir.

Odyolog: Odyoloji alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullardan mezun veya diğer lisans eğitimleri üzerine odyoloji yüksek lisansı veya doktorası yapan, sağlıklı bireylerde işitme ve denge kontrolleri ile işitme bozukluklarının önlenmesi için çalışmalar yapan ve ilgili uzman tabibin teşhis veya tedavi için yönlendir-

Oo

mesine bağlı olarak işitme, denge bozukluklarını tespit eden, rehabilite eden ve bu amaçlarla kullanılan cihazları belirleyen sağlık meslek mensubudur.

Odyoloji: İşitme bozukluklarının öncelikle önlenmesi, gerçekleştikten sonra ise tanılanması ve rehabilitasyonu ile ilgilenen bilim dalıdır. Bölüm mezunları na Odyolog unvanı verilir.

Odyometri: İşitmenin ölçülmesini ve işitme fonksiyonlarının değerlendirilmesini sağlayan testtir.

Odyometri teknikeri: Ön lisans seviyesindeki odyometre programından mezun; endikasyonu belirlenmiş hastalara ilgili ekipmanı kullanarak gerekli testleri uygulayan sağlık teknikeridir.

Okuryazarlık: Araştırmalara göre ortalama lise mezunu sağır bir birey sadece 4. sınıf seviyesinde okuyup yazabiliyor. Bu, bir gazeteyi tam anlamıyla okuyup anlamasına yetmiyor.

Oliver Sacks: 1933-2015 yılları arasında yaşamış İngiltereli nörologdur. Tourette sendromundan otizme farklı nörolojik vaka tarihçelerini anlattığı ‘Karısını Şapka Sanan Adam’ ve ‘Mars’ta Bir Antropolog’ kitaplarıyla uluslararası üne kavuşmuştur. Sağırların işitenlerin dünyasında kabul görmek için verdikleri mücadeleyi anlatan ve işaret dilinin sadece bir dil değil, sağır kültürünün elindeki tek araç olduğunu söyleyen ‘Sesleri Görmek’ adlı kitabı Türkçede de yayımlanmış ve okurlarının başucunda yerini almıştır.

Orta düzey işitme zorluğu (41dB-60dB arasındaki sesleri işitenler): 1 metre mesafede normal ses düzeyinin üzerinde tekrarlanan veya söylenen sözleri işitebilirler.

Orta kulak: Orta kulak, esnek bir yapıya sahip olan kulak zarının arkasında kalan hava dolu bir alan ve bu alanda yer alan üç küçük kemikçik zincirinden oluşmaktadır. Bu kemikçikler çekiç, örs ve özenği adları ile bilinmektedir. Çekiç kulak zarı ile sürekli temas halindedir. Örs, bir yandan çekiç ile ve diğer yandan da özenği ile bağlantı halinde olup, oval pencere üzerine gelmektedir. Kulak zarının titreşimleri, orta kulak boşluğu içindeki kemikçik zincirinin titreşmesi ile oval pencereye aktarılır.

Orta kulak enfeksiyonu: Otitis media ya da orta kulak iltihabı kulak zarı-

nın arkasında sıvı birikimi, orta kulakta kızarıklık, şişme ve ağrı ile seyreden bir enfeksiyondur. Orta kulak iltihabına bağlı olarak görülen en önemli belirti kulakta ağrıdır.

Oto akustik emisyon testi: Bu testle bebeğin iç kulak fonskiyonu değerlendirilmektedir. Emisyonlar, uyarılarla harekete geçen kokleadaki dış tüylü hücrelerin oluşturduğu düşük şiddetli seslerdir. OA-E'ler, dış kulak kanalına yerleştirilen mikrofon ile kaydedilmektedir. Bunun için kulağa bir plastik uç yerleştirilmektedir. Bu uçla gönderilen sesler iç kulaktan yansımaktadır. Yansıyan ses tekrar aynı mikrofon tarafından toplanmakta ve bu şekilde emisyon cevabı elde edilmektedir.

Otoskleroz: Orta ve iç kulakta anormal kemik olu-

şumu sonucu ortaya çıkar.
Bu yeni kemik oluşumu
sesin iç kulağa iletimini
engellemeye başladığında
işitme kaybı ortaya çıkar.

Ö ö

Öğretmen: İşitme engellilere eğitim veren okullarda çoğu öğretmen işaret dili bilmemektedir. İşaret dili konusunda kendi anadili olan işaret dilini öğreten sağır öğretmenler de mevcuttur. EKPSS sınavı ile öğretmen olarak atanabilen sağır ve işitme engelli öğretmenler de mevcuttur. İşaret dilini çok iyi bilen öğretmenlerin atamada öncelikli olması gereklidir.

Önyargı: Sağır bireylerin sıklıkla maruz kaldıkları davranış. Anlamadıkları için hiçbir işi yapamayacakları düşünülmektedir. Oysa uygun şartlar ve or-

tam sağlanırsa, anlarırsa kendilerine verilen işi-görevi yaparlar. İşitme kaybı görünmez bir engel olduğu için sağır bireyler “sağlam” sanılmakta, engelli kartlarını göstermelerine rağmen bazı yerlerde kendilerine zorluk çıkarılmaktadır.

Özel eğitim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engellerine ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime verilen addır. Engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma

Öö

kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatılan eğitimidir. Bazı özel eğitim kurumları işitsel rehabilitasyon üzerine uzmanlaşmıştır.

Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğı: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemektir.

Özel gereksinim: Çocuğun toplumsal yaşama eşit katılabilmesi için bedensel ya da gelişimsel işlev kısıtlılığı olmayan bireylerden farklı sağlık, eğitim, rehabilitasyon, cihaz, ortez, protez, çevresel düzenlemeler ve diğere sosyal ve ekonomik haklara ve hizmetlere gereksiniminin olmasıdır.

Özel Gereksinimli Çocuk: ÇÖZGER raporuyla özel gereksinim ihtiyacı olduğı belgelenmiş çocuk.

P p

Palantypist: İşitme engelli olan veya işitme güçlüğü bulunan kişiler için iletişimi güçlendirmek üzere özel olarak eğitilmiş kişidir. Bir konuşmacının söylediği her kelimeyi not etmek için bir Palantype makinesi ve steno kullanır. Etkinlik ve kongrelerde görev alırlar, yazdıkları metinler barkovizyonda anında görülür. Toplantı dö-kümleri oluştururlar.

Parmak alfabeti: Belirli bir dilin harflerini parmaklarla görülür hale getirmeye dayanır. Bu yöntemle göre işitme engelli kişi parmaklarıyla havada yazı yazarak iletişim kurar.

Paris İlkeleri: 20 Aralık 1993'te BM Genel Kurulunda kabul edilmiş olup "ulusal kurumlar" olarak da anılan ulusal insan hakları kurumlarının taşınması gereken niteliklere dair çerçeveyi belirleyen temel bir metindir.

Pediyatrik odyoloji: Bebek ve çocuklarda işitme fonksiyonlarının değerlendirme, tanı, tedavi ve re/habilitatif yaklaşımlarını inceleyen ve araştıran Odyoloji biliminin alt dalıdır.

Perilingual: Dil edinim sürecinde 2-6 yaş arasında oluşan işitme kaybıdır. Bu

dönemde oluşan işitme kaybı çocuğun dil yaşı ve kronolojik yaşı arasında fark olmasına neden olmaktadır. Doğuştan 2 yaşa kadar olan sürede dilin karakteristik özelliklerini öğrenmeden oluşan işitme kaybıdır.

Presbiakuzi: Yaşlılığa bağlı olarak ortaya çıkan işitme bozukluklarına verilen isimdir.

Postlingual: Doğuştan itibaren normal işitmeye sahip dil edinimini tamamlamış 6 yaş sonrası çocuklarda oluşan işitme kaybıdır.

R r

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi. Buradan alınan “eğitim gereklidir” raporuyla cihaz kullanan işitme kayıplı bireyler eğitim ücretlerini devletin karşıladığı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine gitmektedirler.

Refakatçi: Hastanede hastanın yanında kalan, ona yardımcı olan kimse. Birinin yanında giden, birine eşlik eden kimse. Örneğin Sağır bireyler kamuda işaret dili bilen personel veya tercüman olmadığı için genelde eşleri, aile üyeleri çeviri yaparak refakatçi olmaktadır.

Rehabilitasyon: Herhangi bir nedenle oluşan engelin etkilerini mümkün olan en az düzeye indirmeyi ve engelinin hayatını bağımsız bir şekilde sürdürebilmesini sağlamayı amaçlayan fiziksel, sosyal, zihinsel ve mesleki beceriler geliştirmeye yönelik hizmetleri.

Rezidüel işitme: Temel olarak, işitme kaybı olmasına rağmen bazı sesleri duyabilme yeteneğine rezidüel işitme denir. Kişinin şimdiki ve gelecekteki işitme performansı üzerinde önemli etkisi olabileceği için rezidüel işitmenin varlığı önemlidir.

Rr

Rozet: Görevlilerin işaret dili bildiklerini sağır bireylere belirtmek amacıyla yakalarına taktıkları ve üzerinde eller olan kokart. Sağır bireylerin iletişim kurmalarını sağlayan bir tür ikon.

S s

Sağır: İşitmeyen, anadili işaret dili olan, sağır toplumunun bireyi olan. Odyolojik nedenler gözetilmeksizin bu toplumun kültürel özelliklerini taşıyan ve işitme kaybı olan bireylere verilen ad. Osmanlı Devleti'nde işitme engeli olanlar için en sık kullanılan sağır sözcüğü işitme yetersizliği yaşayan bireyler için bilinen ve yaygın şekilde kullanılan bir terimdir. Sağır denilen kişi Osmanlı toplumunda iki kulağının da işitemediği kişi demektir. Çoğu kez sağır tek başına kullanılmışken, konuşamamalarından dolayı halkın gözünde "dilsiz" etiketi de verilmiş, sağır ve

dilsiz birlikte kullanılmıştır.

Sağır Kültürü: Sağırlar sadece duyma işlevini yitirmiş kulaklara sahip kişiler değildir. Bir topluluğa, bir kültüre aittirler. Bu anlamda, sağırlık engel türleri arasında tektir. Ana dili işaret dilidir. Sağırlar arasında gurur duygusu vardır ve onlar kültürel ve dilsel azınlık olma durumundan hoşnuturlar. Sağırlık bir yaşam tarzıdır.

Sağır oda: İçeriden ve dışarıdan bilgi sızmasının, veri akışının önlenemediği, her türlü ses dalgasından öteleyen bir mekan.

Ss

Sağır örgütlenmesi: Türkiye’de ilk sağır derneği, Türk İşaret Dilinin ve Sağır Toplumunun gelişmesine katkıda bulunan Süleyman Gök tarafından 1941 yılında Türkiye İşitme Engelliler Tesanüt Derneği adıyla açılmıştır. Halen iki yüz civarında işitme engelli derneği olduğu tahmin edilmektedir. Bunların bir kısmı sadece işaret diline, bir kısmı da biyonomik kulağa odaklanmaktadır. İşaret dili, işitme cihazları ve biyonomik kulaklar kullananlar için çalışarak kapsayıcı olmaya çalışan az örgüt vardır.

Sağır Sultan: Bu olaydan herkes haberdar oldu; ama bu ilgisiz ve kaygısız adam olayı daha yeni duydu, anlamında kullanılan “Sağır sultan bile duydu” deyişinde geçen betimleme. Bir rivayete göre Memlûklülüler Mısır’da hakimken, onların kulakları ağır işiten

bir sultanları varmış. Öyle ki, vüzerasıyla birlikte gizli devlet işleri konuşacakları zaman, bir oda içine yapılmış bir başka odaya gider, orada bağıra çağıra konuşurlarmış.

Sağır tercüman: Ankara Üniversitesi Türk İşaret Dili ve Sağır Çalışmaları Anabilim Dalı bünyesindeki Türk İşaret Dili Tercümanlığı yüksek lisans programının ilk işitme engelli öğrencisi Sinan Bilgiç’tir. Türkiye’de yetişen ilk sağır işaret dili tercümanı olan Sinan Bilgiç, Türk-İngiliz işaret dilleri arasında çeviri yapabilmektedir.

Sağır Tiyatrosu: 1991 yılında ABD’de Los Angeles’ta kurulan bir tiyatro topluluğudur. Sağırılar ile işitenler arasında bir sanat köprüsü olan, orijinal adıyla Deaf West Theatre, sanatçıları ve izleyicileri,

sağır kültüründen ve işaret dilinin ifade gücünden esinlenen benzersiz tiyatro deneyimleriyle buluşturulmaktadır.

Sağır-dilsiz: İşitmeyen. Konuşmayan. Türk Ceza Kanunu ve Noterlik Kanunu'nda geçen tanımlardan biridir. Kemal Eroğlu ve arkadaşlarının kurduğu Türkiye Sağır ve Dilsizler Cemiyeti'nin adında da bu kelimeler tercih edilmiştir. Geçmiş yıllarda toplumda ve medyada "işitme engelli" yerine kullanılmıştır. Örneğin 5 Ağustos 1970 tarihli Günaydın gazetesinde "Sağır ve dilsiz genç Türkiye'den alamadığı otomobil ehliyetini İsviçre'den aldı" diye manşet atılmıştır.

Sağır-körlük: Hem sağır hem de kör olma durumudur. Sağır-kör olan bireyler genellikle işaret dili ile iletişim kurarlar ama aslında iletişim sırasında diğer ki-

şinin ellerini tutarak, diğer insanların yaptıkları işaretleri hissetmeleri gerekir. ABD'de yaşamış Helen Keller hem sağır hem kör ünlü öğretmendir. Başarılarla dolu hayat hikayesi roman ve filmlere konu olmuştur. "Körlük insanı nesnelere, sağırılık insanlardan koparır" demiştir.

Sağır Köyü: Türkiye'de adını sağır sözcüğünden alan genellikle sağır bir kişi tarafından kurulmuş bazı köy ve kent yerleşmeleri mevcuttur: Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı bir köy; Balıkesir'in Dursunbey ilçesine bağlı bir köy; Çankırı'nın Ilgaz ilçesine bağlı bir köy; Kütahya merkezine bağlı bir köy; Tokat'ın Almus ilçesine bağlı bir köy.

Sağlık Uygulama Tebliği (SUT): Devletin sağlıkla ilgili sosyal politikalarının uygulamasına imkan veren, kılavuzluk eden, fi-

yatlandıran, düzenleyen ve uygulamanın diğer tüm ayrıntılarını içeren mevzuat tebliğidir. Kısa adı SUT'tur. SUT'ta yer alan geri ödeme rakamları stk'lar tarafından eleştirilmektedir.

Salyangoz: İç kulakta bulunan en önemli yapı koklea olarak da bilinen salyangozdur. "Salyangoz" Cochlear Türkiye adlı implant firması tarafından çıkarılan uzmanların tavsiyelerinin ve STK'lardan haberlerin yer aldığı ücretsiz yayının adıdır.

Savunuculuk: Bir sorun duyurmak ve çözmek için zamanını ayırma, enerjiyi harcama, devlete, karar alanlara, yasa yapanlara anlatmaya çalışma.

Sensorinöral (İç kulak tipi): İç kulaktaki tüye benzer hücrelerin veya sesleri işlenmek üzere beyne taşı-

yan işitme sinirinin hasar görmesi sonucunda oluşan işitme kaybı.

Ses: İşitme organının duyabildiği titreşim. Ses bir enerji türüdür. Ses titreşimle oluşur, titreşimi enerjiye dönüştürür.

Ses bombası: İnfilak ettiği zaman çevresine ışık parlaması ile 170 desibelin üzerinde bir patlama sesi vererek düşmanın bazı duyularını geçici olarak işlev dışı bırakma amacıyla kullanılan ve öldürücü olmayan el bombasıdır. İlk olarak 1970'lerde, Britanya Ordusu'na bağlı Special Air Service tarafından kullanılmıştır.

Ses yükseltici: İşitme cihazıyla karıştırılmamalıdır. Yasa gereği işitme cihazlarının internet üzerinden satışı yasaktır. İnternette satılan cihazlar ses yüksel-

ticilerdir. İşitme cihazları yalnızca Sağlık Bakanlığı ruhsatlı işitme merkezlerinden alınmalıdır. Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, ses yükseltici cihazlar hakkında uyarıda bulunmuştur. İşitme cihazı yerine kullanılan ses yükseltici cihazlar işitme sağlığına zarar vermektedir.

Sessiz: Ses çıkarmama hali. Bazı sağır spor kulüplerinde bu tanımı kullanmaktadır. Örneğin, İstanbul Sessizler Spor Kulübü. İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği'nin bir dönem çıkardığı bültenin adı.

Sessiz Haberler: Sağır-
ların ilk gazetesidir. Orijinal adıyla Silent News, Julius Wiggins tarafından ABD'de kurulmuştur. İlk sayısı 1 Ocak 1969'da çıkan gazete pek çok sağırın yaşamını değiştirmiş, teknolojinin gelişmesiyle

birlikte tiraj kaybedince internet ortamında yayınlanmaya başladıysa da ömrünü sürdürememiştir.

Sessizlikte Diyalog: İstanbul metrosu Gayrettepe durağında hizmet veren, işiten insanların işitme engelli bireyler için empati yapmalarını sağlayan interaktif özel bir müze.

SMS: Türkçe adı kısa mesaj servisi olan "Short Messaging Service" kelimesinin baş harflerinden oluşan kısaltmasıdır. Telefonda işitmeyen, sağır ve işitme engelli bireylerin mesaj gönderebilmesini iletişim kurmasını sağlayan GSM hizmetidir.

Soda: Annesi, babası işiten fakat sağır kardeşi olan bireylere denmektedir. Kardeşleri sebebiyle işaret dilini anadili gibi kullanabilirler.

Sosyal güvenlik hakkı:

Türkiye'nin imzaladığı Çocuk Hakları Sözleşmesinin 26. maddesinde de vurgulanmış engelli haklarından biridir. "Madde 26: Taraf Devletler, her çocuğun, sosyal sigorta dahil, sosyal güvenlikten yararlanma hakkını tanır ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar."

Sosyal Güvenlik Kurumu:

Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemini sağlayan ve düzenleyen kuruluştur. Eski adı SSK (Sosyal Sigortalar Kurumu), Türk vatandaşlarının yararlandığı sosyal güvenlik sistemlerinin uygulandığı kamu kurumudur. İşitme cihazları, biyonik kulaklar, yedek parçalar, pil gibi zaruri ihtiyaçlar bu kurum tarafından medikal firmalarına ödenir. SGK geri ödeme fiyatlarını SUT tebliği üze-

rinden yayınlar. STK'lar, insan hakları savunucuları tarafından geri ödeme rakamlarının yetersiz ve piyasa gerçeklerinden uzak olduğu, kur farkına göre güncellenmediği, fark ücreti olduğu, fark ücreti ödeyemeyen vatandaşın kaderiyle başbaşa bırakılmasına yol açtığı eleştirileri yapılır.

Sosyal hizmet uzmanı:

Ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda sorunları olan kişi, grup ya da toplulukların sıkıntılarını tespit ederek çözümlmelerine yardımcı olan uzmandır. Üniversitelerin sağlık bilimleri fakültesi sosyal hizmetler yüksekokulunu kazanan ve dört yıllık eğitim sonucu başarı ile mezun olanlar olabilir. Sağır ve işitme engelli bireyler için kritik meslek dalı olup İşaret dili bilmeleri gereklidir.

Sosyal model: Engellilerin tedavi edilecek hastalar olduğu görüşünü savunan tıbbi modele tepki olarak engelli hareketinin ivme kazanmasıyla ortaya çıkan, engelliliğin bireyin durumundan değil toplumsal ve çevresel etkenler sonucu ayrımcılık ve ön yargılarla ortaya çıktığını savunan görüştür.

Sosyal uyum uzmanı: Sosyal hizmetin bir alt koludur. Sığınmacılar gibi dezavantajlı grupların topluma uyumu için çalışırlar.

Soyut: Sağır bireyler soyut kavramları anlamakta zorlanmaktadır. Örneğin “hislere tercüman olmak” deyimini anlamazlar. Mümkün olduğunca sadeleştirilmesi gerekir.

Sözel iletişim yöntemi: Bu yöntemin dayandığı temel ilke, işitme engelli kişi-

nin işitenlerin dünyasında yaşamını sürdürebilmesi için, en yaygın iletişim biçimi olan sözel dili öğrenmesi gerektiğidir. İşaret dilinin öğrenilmesinin konuşma öğrenimine kıyasla daha kolay olması sözel dil gelişimini engelleyebileceği için sözel iletişim yönteminde işarete yer verilmez. Bu yöntemde işitme eğitimi, dudaktan okuma ve konuşma öğretimine ağırlık verilir. İşitme engelli bireyi, ana dilini konuşabilir ve konuşulana anlayabilir hale getirmeyi amaçlayan bir yöntemdir.

Spor: Sağırın başarılı oldukları bir alandır. Türkiye’de işitme engelliler spor kulüplerinin sayısı 120’ye ulaşmıştır. Dünyada işitme engelli sporcuların katılabildiği tek multidisipliner oyunlar olan Deaflympics (Sağır Olimpiyatları) 2017 yılında Samsun’da yapılmıştır. Uluslararası işaret

dili bilen tercümanlar bu organizasyonda görev almıştır.

STK: Sivil toplum kuruluşunun kısaltmasıdır. Vatandaşların bir amaç için bir araya gelmesi ile bir amaç doğrultusunda çalışmalar yapan kurumlardır.

Sivil Düşün: Avrupa Birliği'nin sivil toplumun kapasitesini geliştirmeye yönelik destekler sunan programıdır. Bu sözlük Sivil Düşün'ün desteğiyle basılmıştır.

Ş Ş

Şeffaf maske: Salgın hastalık, hava kirliliği gibi durumlarda işitme engellilerin dudak okuma yoluyla karşılardaki kişiyi anlamalarını sağlayacak bir çözüm olarak, yüze takılan koruyucu maskelerin şeffaf malzemeden üretilmesi gündeme gelmiştir. İşitme engelli örgütleri, özellikle kamusal hizmet sunan görevlilerin şeffaf maske takması gerektiğine yönelik savunuculuk çalışmalarını COVID-19 salgını döneminde hızlandırmıştır.

Şiddet: İşitme engelli çocuklar, sözlü iletişimde yaşadıkları zorluklar ne-

deniyle istismar karşısında özellikle savunmasızlardır.

Şiddetli düzey işitme kaybı (*61dB-80dB arasındaki sesleri işitenler*): Kulağa normalden yüksek sesle bir başka ifadeyle bağırarak suretiyle tekrarlanan veya söylenen sözleri işitebilirler.

T t

Tabela: Sağır ve işitme engelli bireylerin bağımsız yaşamalarına katkı sağlayan, başkalarına adres, yetkili vb. sormaya mecbur bıraktırmayan gorsel bilgi verici ve yonlendirici levha.

Tam zamanlı kaynaştırma: İşitme engelli oğrencinin akranlarıyla birlikte aynı sınıf ortamında eğitim almasıdır.

Techno Sapiens: İnsanla teknolojinin karışımı. Koklear implant (biyonik kulaklar) kullanan insanların evrim zincirinin son basamağı olduğu felsefeciler tarafından ifade edilmektedir.

Tersine kaynaştırma: Genel eğitim sınıfına devam eden birkaç oğrencinin işitme yetersizliği olan oğrencilerle sosyal etkileşim kurmak amacıyla kısa zaman aralıklarıyla özel eğitim sınıflarına getirilmesi- dir.

Tıbbi cihaz: İnsanda kullanıldıklarında asli fonksiyonunu farmakolojik, immunolojik veya metabolik etkiler ile sağlamayan fakat fonksiyonunu yerine getirirken bu etkiler tarafından desteklenebilen ve insan üzerinde; hastalığın tanısı, önlenmesi, izlenmesi, tedavisi veya hafifletil-

mesi ya da yaralanma veya sakatlığın tanısı, izlenmesi, tedavisi, hafifletilmesi veya mağduriyetin giderilmesi ya da anatomik veya fizyolojik bir işlevin araştırılması, değiştirilmesi veya yerine başka bir şey konulması veyahut doğum kontrolü amacıyla kullanılmak üzere imal edilmiş, tek başına veya birlikte kullanılabilen, imalatçısı tarafından özellikle tanı ve/veya tedavi amaçlı kullanılmak üzere imal edilmiş ve tıbbi cihazın amaçlanan işlevini yerine getirebilmesi için gerekli olan yazılımlar da dahil her türlü araç, alet, teçhizat, yazılım, aksesuar veya diğer malzemeleridir. Koklear implantlar (biyomekanik kulaklar) tıbbi cihazdır.

Tıbbi Model-Medikal Model: İkinci Dünya Savaşın-da sakat kalanların tedavi ve rehabilitasyonuna yönelik çalışmalarla sakatlığın bir ceza olduğu ve sakatla-

rın kötü olduğu anlayışın-dan uzaklaşılması ile ortaya çıkan; sakatların korunma-yı ve tedavi edilmeyi gerek-tiren birer hasta olduğunu savunan model.

TİD: Türk işaret dilinin kısaltmasıdır. Bazen internette “TİD tercüman?” şeklinde sorarak tercüman olup olmadığını sorarlar.

TİDBO: Türk İşaret Dili Bilim ve Onay Kurulu. Türk İşaret Dili Sisteminin Oluşturulması ve Uygulanmasına Yönelik Usul ve Esasların Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik ile oluşturulmuştur. Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın koordinasyonunda çalışır.

Topluma dahil olma hakkı: İşitme engelli bireylerin, sosyal yaşama ve halka sunulan hizmetlere, siyasi ve kültürel yaşama katılım

dahil konut, ulaşım, eğitimi, istihdam, boş zaman aktiviteleri ve sosyal medya dahil olmak üzere halka sunulan tüm hizmetlere erişimlerini ifade eder.

Toplumsal cinsiyet eşitliği:

Cinsiyet kimlikleri cinsel yönelimleri nedeniyle bireylerin eşit hak, imkan ve olanaklardan yararlanmada ayrımcılığa uğramadığı durumdur. Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet birbirinden farklıdır. Cinsiyet, doğuştan gelen biyolojik özellikleri içeren bir terimdir. Toplumsal cinsiyet ise sonradan öğrenilen ve cinsiyete toplum tarafından biçilen rol, sorumluluk ve davranış beklentilerini kapsayan terimdir.

Total işitme kaybı: 120 dB HL üzerinde hiçbir şey anlaşılmaz. Sağırılar total işitme kayıplıdır.

Total yöntem: İşitme engelli bireylerin kendi aralarında ve diğer insanlarla etkili iletişimi kurabilmelerinde işitsel, sözel ve işaret yöntemi gibi toplumda geçerli tüm iletişim biçimlerinin birleşiminden yararlanmasını amaçlayan bir yöntemdir. Bu yöntemin temelini, yöntemin bir araç olduğu ve aracın amaçlarla uyum içinde olması gerektiği düşüncesi oluşturmaktadır.

Transhumanizm: Teknolojik araçlar vasıtasıyla insan doğasının mükemmelleşmesini ve insanın her türlü kapasitesinin artırılmasını amaç edinen akım. Koklear implantların gelişmesinden bu yana, Batı ülkelerinde yeni nesiller için her durumda fonksiyonel sağırılık ortadan kalkmaktadır. Bir yaşında implante edilen sağır çocuklar, yalnızca cihazlarının bağlantısını kestiklerinde sa-

ğırılık yaşarlar. İşitmeleri pillerine, dış cihazlarının ayarlarına ve teknolojinin ilerlemesine bağlıdır. İlk “sıradan transhümanistler” arasındadır.

Türk İşaret Dili: Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde işitme engellilerin kullandığı işaret dilidir. MEB’in 1995’te hazırladığı Yetişkinler için İşaret Dili Kılavuzu bugünkü çalışmaların ilk adımıdır.

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu: Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığına bağlı olarak görev yapan ve Bakanlık politika ve hedeflerine uygun olarak ilaçlar, ilaç üretiminde kullanılan etken ve yardımcı maddeler, ulusal ve uluslararası kontrole tabi maddeler, tıbbî cihazlar, vücut dışı tıbbî tanı cihazları, geleneksel bitkisel tıbbî ürünler, kozmetik ürünler,

homeopatik tıbbî ürünler ve özel amaçlı diyet gıdalar hakkında düzenleme yapmakla görevli özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz kamu kurumudur.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu: Ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek amacıyla kurulmuştur. Ayrımcılık ve hak ihlallerinde internet üzerinden ücretsiz başvuru yapabilirsiniz.

Tüketici Hakem Heyeti: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a göre tüketici işlemleri ve tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla kurulan heyetlerdir. Kaymakamlık-

larda bulunur, elden veya internet üzerinden başvuru yapılabilir. İşitme cihazı veya biyonik kulak cihazlarında yaşanan sorunlar için de başvuru yapılabilir.

U u

Uchchaihshravas: Hindistan Mitolojisi'nde kükrediğinde insanları sağır ettiği söylenen mitolojik yaratık. Yedi başlı uçan at olarak da biliniyor.

Uluslararası insan hakları sözleşmeleri: Türkiye'nin 2009 yılında taraf olduğu ve yürürlüğe koyduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin Eğitim başlıklı 24. maddesinde taraf devletlerin engellilerin toplumun eşit üyeleri olarak eğitime tam ve eşit katılımlarını kolaylaştırmak için alması gereken önlemleri sıralarken işaret dilinin

öğrenilmesine, işitme ve konuşma engellilerin dilsel kimliğinin gelişimine yardımcı olunması, işitme veya hem görme hem işitme-konuşma engellilerin özellikle çocukların eğitiminin en uygun dille, iletişim araç ve biçimleriyle, onların akademik ve sosyal gelişimini artırıcı ortamlarda sunulmasının sağlanması gerektiği belirtilir.

Uluslararası İşaret Dili: Gestuno, Uluslararası İşaret Dili'ne (International Sign Language) verilen kısa isimdir. İşaret dili ilk olarak 1951 yılında Dünya İşitme Engelliler Fede-

rasyonu kongresinde ele alınmıştır. Bu federasyona bağlı bir komisyon tarafından 1973 yılında işaret dili Gestuno'nun standartlaştırılması için çalışmalar başlatılmıştır. Çalışmalar sonucunda standart olarak belirlenen yaklaşık 1500 ifade belirlenerek "Gestuno: International Sign Language of the Deaf" (Gestuno: İşitme Engellilerin Uluslararası İşaret Dili) kitabında yayımlanmıştır.

Unilateral işitme: Bir tarafta oluşan; tek taraflı işitme.

Uzman: İşitme engelli çocukların eğitiminde görev alması gereken uzmanlar; özel eğitimciler, hekim ve odyologlar, psikolog ve psikolojik danışma ve rehberlik uzmanları, çocuk gelişimi ve eğitimcileridir.

Uzaktan eğitim: Özellikle kovid-19 salgınında internet bağlantısı ile ekran üzerinde yoğun kullanılan bir eğitim yöntemi. EBA'da verilen derslere işaret dili çevirmeni STK'ların basması eklenmiştir. Rehabilitasyon eğitimine giden işitme cihazı – biyonomik kulak kullanan çocuklar uzaktan eğitimde etkilenmiştir.

Ülke raporu: BM Engelli Hakları Sözleşmesini imzalayan taraf devletlerin, ilgili devlet için yürürlüğe girmesinden sonra iki yıl içerisinde ve sonrasında en az dört yılda bir ve buna ilave olarak zamana bağlı olmaksızın komitenin talep etmesi durumunda, sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesi için alınan önlemler ve kaydedilen gelişmeler hakkında komiteye sundukları kapsamlı rapor.

V v

Vasi: Kanuni hakları kısıtlanmış kişiler için ya da reşit olmayan bireyler adına yasal olarak atanmış kişilerdir. Vasi tayini mahkeme tarafından yapılır ve hakları kısıtlanmış olan kişileri temsil eder.

Vertigo: Kulak Burun Boğaz tıp biriminin incelediği bir hastalıktır. Periferik vertigo ise iç kulak ya da orta kulaktaki denge merkezinin etkilenmesine bağlı olarak dengenin bozulmasıdır. Halk dilinde kristal oynaması olarak bilinen “Bening Paroksizmal Pozisyonel Vertigo” (BPPV) en sık görülen ver-

tigo çeşididir. İç kulaktaki denge merkezinde bulunan kristallerin arka yarım daire kanallarına düşmesi sonucu oluşmaktadır.

Video: Görüntü sinyalini bir banda kaydeden ve tekrar televizyon ekranında görüntülemeye yarayan araç. Başta Türkiye'nin imzaladığı insan hakları sözleşmeleri olmak üzere önemli metinlerin işaret dili videoları ile sağlıklar için erişilebilir olması gereklidir.

W w

Webcam: Sağır bireylerin karşı taraf ile işaret dili görüntülü görüşebilmek için masaüstü bilgisayarda veya dizüstü bilgisayarda bulunması gereken kamera.

Whatsapp: İşaret diliyle görüntülü görüşmelerin yapılabildiği, işaret dili videosu paylaşılabilen, işitme engellilerin yazışmalarını sağlayan mobil uygulama.

World Wide Web: Sağır ve işitme kayıplı bireylerin hayatını değiştiren buluş. Örneğin banka şubelerine gitmeye, işaret dili bilmeyen görevlilere sorunu

anlatmaya gerek kalmadan, internet bankacılığı üzerinden havale, ödeme vb. işlemleri yapabilmektedirler. WWW, eşi sağır olan matematik mühendisi (aynı zamanda elektrik mühendisi ve bilgisayar mühendisi olan) Vinton Cerf tarafından bulunmuştur. Eşi Sigrid Cerf doğuştan sağırdır ve eşinin dış dünya iletişim kurabilmesi için çözüm bulmaya çalışırken internetin temelleri olan TCP/IP protokolunu geliştirmiştir. Vinton Cerf, ayrıca bu yönüyle sağır eşi için telefonu icat etmiş olan Alexander Graham Bell ile de benzeşmektedir.

Y y

Yarı zamanlı kaynaştırma:

Özel eğitime ihtiyacı olan işitme engelli öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır. Özel eğitim sınıfı öğrencisi başarılı olabileceği derslerde ve sosyal etkinliklerde yeter-sizliği olmayan akranları ile birlikte normal sınıfta eğitim almaktadır.

Yarım: Bazı sağır bireylerin işitme kayıplı ancak cihaz kullanarak işiten ve konuşan bireyler için kullandıkları tanım.

Yardım temelli: Bazı dernekler sadece ihtiyaçlı bireylere yardım yapmak için çalışmaktadır.

Yaş küçüklüğü: Türk Ceza Kanununa göre ceza sorumluluğu olmayan, ceza kovuşturması yapılmayan ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulandığı yaş. Bu yaş, Kanuna göre “12 yaşını doldurmuş” olarak belirlenirken, sağır ve dilsizler hakkında “15 yaşını doldurmamış” olarak belirlenmiştir. Erginlik on sekiz yaşın dolurmasıyla başlar.

Yaşlılık: Yaşlılık bedensel yetilerin azaldığı ve duyuların zayıfladığı bir dönemdir. Herhangi başka bir engeli bulunan bir kişi, yaşlanma sürecinin getir-

diği işitme kaybı nedeniyle işitme engelli de olabilir. Dünyada 65 yaş nüfusun yaklaşık üçte biri işitme kaybından etkilenmiştir. Türkiye en kötü yaşlanan ülkelerden biridir. Yaşlılığa bağlı oluşan işitme kaybında (presbiakuzi) işitme cihazı kullanma farkındalığı düşüktür. Bazı yaşlılar işitme kaybını kabullenmemekte, işitme cihazı kullanmaktan utanmaktadır.

Yaşlı ilkeleri: Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkelerini 1982 yılında saptadı. Yaşlı bireylerin bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve itibar hakları vardır. Yaşlı bireyler, toplumla ilişkilerini sürdürmeli, itibar görmeli ve güven içerisinde yaşamalıdır.

Yaşlı hakları: Kimseye yaşından dolayı ayrımcılık yapılamaz. Yaşlı hakları alanında çalışan, izleme yapan

hak temelli stk'lar da bulunmaktadır.

Yazı: Sağır ve işitme engelli bireyler iletişim kurulamadığında bir kağıt ve kalemle yazarak anlaşma aracı. Bazı sağır bireyler anadilleri işaret dili olduğun ve Türkçe dilbilgisi kısıtlı olduğundan yazıları anlamakta zorlanabilirler.

Yeminli tercüman: Böyle bir unvan bulunmamakta olup noterler tarafından oluşturulmuştur. Noterler yabancı dilde  niversite düzeyinde diploması olan kişiilere yemin ettirerek yeminli tercüman yetkisini verirler. Yeminli tercüme, yeminli çevirmen tarafından imzalanıp mühürlenmiş terc melerdir. Yeminli tercümanlık noterlerce yapılır. Noterler yeminli işaret dili tercümanı şart koşmaktadırlar. Oysa Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

99254304-306.65091 sayılı no'lu yazıyla Türkiye Noterler Birliği'ne noterlerde çeviri için merkez ve taşra teşkilatında görev yapmakta olan işaret dili tercümanlarının görevlendirebileceğini belirtmiştir. Buna rağmen bazı noterler bu tercümanların çevirisini kabul etmemekte, "yeminli tercüman" olması şartını koşarak zorluk çıkarmaktadır.

Yetenekçilik/ableizm/

sağlamcılık: İşitme engelli bireyleri, topluma katılımlarında kısıtlayan, haklara erişimlerini sınırlandıran, engelliliklerini öne sürerek değersizleştiren, topluma bir katkılarının olmayacağını savunan ve yapabildiklerine değil yapamadıklarına odaklanan önyarguların, etiketlenmenin ve her türlü olumsuz tutumların yer aldığı ayrımcılık türüdür. Sağlamcılık da bir ayrımcılıktır.

Yetersizlik: İşlevsellik, Yeti Yitimi ve Sağlıkın Uluslararası Sınıflandırmasına göre; işitme yetisinin yitirilmesini ifade eder.

Yenidoğan işitme taraması:

Türkiye'de her yıl bir buçuk milyona yakın çocuk dünyaya gelmekte ve bunların en az 1300-2600'ü işitme kayıplı olarak doğmaktadır. Çocuklar beş yaşına geldiklerinde bu sayı beş katına çıkmaktadır. 2004 yılında başlatılan Ulusal Yenidoğan İşitme Taraması'nın amacı; her yenidoğanın işitme kaybı olup olmadığını belirleyip tanısını koymak ve rehabilitasyonuna en erken dönemde başlamaktır.

Yönlendirme tabelası:

Sağır ve işitme kayıplı bireyler için önemli bir fiziksel erişilebilirlik aracıdır. Başkalarına sormaya gerek kalmadan ulaşmak istedikleri yere ulaşmaktadırlar.

Yazarlar Hakkında

Aydın TÜRK

1986'da Van Bahçesaray'da doğdu. Van'da yaşıyor. Türk işaret dili eğitmeni ve tercümanı. 2013 yılında Van İşitme Engelliler Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Kulübü Derneği'nin yönetimine seçildi. 2016 yılında ise derneğin başkanı oldu. Dernekte hem işitme engellilere hem de diğer engelli gruplarına yönelik faaliyetler gerçekleştirdi. 2022 yılında Van İşitme Engelliler Dayanışma Derneği'ni kurdu. Bunun yanında Halk Eğitim Merkezlerine bağlı olarak sürekli olarak işaret dili kursları veriyor. Uluslararası işaret dili eğitimi de aldı. 2017 yılında Samsun'da yapılan 23. Deaflympics İşitme Engelliler Olimpiyat Oyunlarında ve 2019 yılında İtalya'da yapılan İşitme Engelliler Avrupa Şampiyonası'nda uluslararası tercümanlık yaptı.

Onur CANTİMUR

1981 Üsküdar doğumlu. Beş yaşında işitme kaybı oluştu. İşitme cihazları kullandı. 2002 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım bölümünden mezun oldu. Kendi reklam ajansını kurdu. Çeşitli ajanslarda grafik tasarımcı, sanat yönetmeni olarak çalıştıktan sonra 2010 yılında kamuya geçti. İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği'ne 2010 yılında üye oldu, çeşitli görevler yaparak başkan yardımcısı oldu. İşitme kaybının ilerleyip cihazların yetmemesi üzerine 2011 yılında koklear implant (biyonik kulak) ameliyatı oldu. İkinci biyonik kulak ameliyatının SGK kapsamına alınması için savunuculuk yaptı, imza kampanyası düzenledi, lobi faaliyetlerine vs. destek verdi. İkinci kulak biyonik kulak ameliyatı SGK kapsamına alınınca 2017 yılında diğer kulağına ikinci koklear implant ameliyatı oldu. BM Engelli Hakları Sözleşmesi komitesi için Eşit Haklar İçin İzleme Derneği ve Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği öncülüğünde hazırlanan gölge raporlara katkıda bulundu. 2019 yılında Engelliler Konfederasyonu'nun daveti ile sağır ve işitme engelli bireyler için BM Cenevre ofisinde Engelli Hakları

Komitesi'nin 21. oturumuna katıldı ve işitme engellilerin Türkiye'deki sorunları için lobi faaliyetleri yaptı. Engelliler Konfederasyonu yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı. Sağır bireylerin adalete erişim, bilgiye erişim gibi sorunları hakkında AB fon destekli projeler hazırladı ve koordinatörlüğünü yaptı. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Odyoloji bölümünde misafir öğretim görevlisi olarak engelli hakları dersi verdi. Çeşitli üniversitelerde erişilebilirlik hakkında seminerler verdi. Türkiye'de ilk ve tek olan "Bizim için Bizsiz Asla, Sağır ve İşitme Engelli Bireyler için Erişilebilirlik Kılavuzu" adlı kitap yazdı. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi tarafından 2022 yılında Ankara'da düzenlenen Sivil Sesler Festivalinde erişilebilirlik danışma kuruluna davet edildi. Görüş ve önerileri ile katkıda bulundu. MEB'de grafik tasarımcı olarak çalışıyor.

Onur SÖMEN

1984 Muğla doğumludur. Muğla Köyceğiz Anadolu Lisesi'ni bitirdikten sonra Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2007 yılında mezun oldu. Çeşitli devlet ve özel okullarda Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, Türk işaret dili usta öğreticiliği ve Türkçe Öğretmenliği yaptı. 2008 yılında İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı (Halk Edebiyatı) bölümünde başladığı yüksek lisansını 2011 yılında dereceyle tamamladı. 2017 yılında doktora eğitimine başladı. İstanbul Aydın Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı (Halk Bilimi) anabilim dalında “Türk Sağır ve İşitme Engelli Halk Bilimi” adlı doktora tezini 2022 yılında savunarak Türkoloji alanında doktor unvanını aldı. Aynı zamanda 2017 - 2020 yılları arasında öğretim görevlisi olarak İstanbul Okan Üniversitesi ve İstanbul Aydın Üniversitesi'nde çalıştı. Müzisyendir. İleri seviyede İngilizce, Osmanlı Türkçesi, Göktürk Türkçesi ve Türk İşaret Dili bilmektedir. Türk sağır ve işitme engellilerin dili, edebiyatı, kültürü ve folkloru alanında ünlü akademik dergilerde çalışmaları bulunmakta ve bu alanda halen akademik olarak çalışmaya devam etmektedir.

Selen DOĞAN

İletişimci, insan hakları savunucusu, toplumsal cinsiyet uzmanı. Ankara Üniversitesi'nde gazetecilik öğrenimi gördü. Altı yıl bu üniversitede görev yaptıktan sonra istifa edip sivil alana geçti. 2003 yılından beri kadın, çocuk ve engelli hakları konularında sivil toplum örgütleriyle çalışıyor. Yerel, ulusal ve uluslararası pek çok proje yürüttü, sahada çalıştı, eğitimler verdi, gazete ve dergilerde sayısız yazı, haber ve röportajı yayımlandı. Toplumsal cinsiyete duyarlı eleştirel medya okuryazarlığı, alternatif kadın haber ağları ve erken/zorla evliliklerle ilgili atölye çalışmaları ve yayınlar yapıyor. Engellilik ve toplumsal cinsiyet, yerel ağlar ve uluslararası insan hakları mekanizmalarıyla diyalog konularına emek veriyor. Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği'nin başkanı. Ankara'da yaşıyor ve çalışıyor.

DİZİN

s	<i>Kelime</i>	9	Alıcı dil
5	25 Şubat	9	Altyazı
5	12 Mayıs	9	Altyazı tuşu
5	23 Eylül	9	Altyazılı anons
5	25 Şubat	10	Alzheimer
5	3 Aralık	10	Amelmande
5	3 boyutlu yazıcı	10	Andrew Foster
5	3 E	10	Ara fark
6	3 G	11	Asaam
6	3 Mart	11	Ashura Michael
6	7 Haziran	11	Asimilatif işitme engelli ve sağır toplulukları
6	72		
7	ABR testi	12	Askerliğe elverişli olmama
7	Aç		
7	Ağ	12	Atasözü
7	Ahraz	12	Ayrımcılık
7	Aile eğitimi	12	Ayrıntılı altyazı
8	Akademisyen	13	Bağımsız yaşam
8	Akıllı saat	13	Baha
8	Akıllı telefon	15	Belgili konuşma
8	Aktivist	15	Bera testi
8	Akustik	14	Beyin sapı implantı
8	Akustik ses yalıtımı		

15	Bilateral işitme	20	Cezai sorumluluk
15	Bilateral koklear implant	20	CİMER
15	Bilirkişi	21	Closed caption
16	Bimodal işitme	21	CODA
16	Bireysel işitme cihazları	21	Cyborg
14	Bireyselleştirilmiş eğitim programı	23	Çatışmalı ortamlar
16	Birleştirmeye ayrımcılık - Dolayısıyla ayrımcılık	23	Çift dilli eğitim
17	Biyonik kulak	23	Çocuk Hakları Sözleşmesi
17	Bî-zebân	23	Çocuğun Üstün Yararı
17	Bluetooth	24	Çoklu ayrımcılık
14	BM Engelli Hakları Komitesi	24	ÇÖZGER
15	BM Engelli Hakları Sözleşmesi İhtiyari Protokolü	25	Davranış testleri
14	BM Sakatlar için Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar	25	Deaf
19	Cam tavan	25	Deaf Dance
19	Canlı deşifre	25	Deaf Rap
19	Canlı yazışma	25	Deaflympik
20	Cep tipi işitme cihazları	26	Delphi Grubu
		26	Dernek
		26	Desibel
		27	Destek eğitim hizmeti
		27	Destek eğitim odası
		27	Dış kulak
		27	Dış kulak enfeksiyonu
		27	Dikte programları

28	Dil ve konuşma terapisti / patoloğu	34	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
28	Doğal işitsel sözel yöntem	33	Engellilerin insan hakları modeli
28	Doğrudan ayrımcılık	34	Engellilerin insan hakları savunucuları
28	Dolaylı ayrımcılık	33	Engelliliğe dayalı ayrımcılık
29	Dudak okuma	34	Engelliliğe yönelik farkındalık yaratmak
29	Duymada zorluk	35	E-posta
29	Duyu-sinirsel tip kayıplar	35	Erişilebilirlik
30	Dünya Anadili Günü	35	Erken çocukluk eğitimi
29	Dünya Sağırlar Kongresi	35	Eşit haklar ilkesi
31	E-Devlet	36	Etiketleme
31	Eğitim hakkı	36	Etkili Katılım İlkeleri
31	Eğitim yaklaşımı	36	Evrensel ve kapsayıcı tasarım
32	EKPSS	37	Federasyon
31	El	37	Fırsatların eşitlenmesi
32	El alfabesi	37	Fitting
32	Elektrofizyolojik testler	37	Fizyolojik yaklaşım
32	Enfeksiyon	37	FM sistemi
32	Engelli		
33	Engelli dostu program		
33	Engelli hakları		
34	Engelli kadınlar		
34	Engelli kimlik kartı		

38	Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçeği (FIM)	45	İletim tipi işitme kaybı
38	Frontrunners	45	İletişim-mesaj formu
39	Gallaudet Üniversitesi	45	İmleşmek
39	Genetik miras	45	İndüksiyon döngü sistemi
39	Gölge Rapor	46	İndüksiyon döngü sistemi ikonu
40	Gözlük tipi işitme cihazları	46	İnsan hakları
40	Güngî	46	İşaret adı
40	Gürültü kirliliği	46	İşaret dili
41	Habilitasyon	47	İşaret dili tercümanı
41	Hafif işitme zorluğu	47	İşaret dili tercümanı ikonu
41	Hak temelli yaklaşım	47	İşaret yöntemi
41	Hamuş	47	İşitme
42	Helen Keller	47	İşitme bozukluğu
42	Helga Stevens	48	İşitme cihazı
42	Hertz	48	İşitme eğitim cihazları
42	Heyet raporu	48	İşitme eğitimi
43	İç kulak	49	İşitme engelli
43	İç kulak protezleri	49	İşitme engelli ikonu
43	İÇEM	49	İşitme Engelli Kütüphanesi
44	İfade edici dil	49	İşitme Engelliler Entegre Yüksekokulu
44	İki-dil yöntemi		
45	İleri derece işitme kaybı		

50	İşitme Engelliler Okulu	55	Kamu Denetçiliği Kurumu
50	İşitme kaybı	56	Kanal içi işitme cihazları
50	İşitme kaybı tipleri	57	Kapsayıcı eğitim
50	İşitme kaybının nedenleri	56	Karekod
50	İşitme kayıplı	56	Karışık tip işitme kaybı
50	İşitme merkezi	57	Katılım hakkı
51	İşitme problemi	57	Katılım kısıtlaması
51	İşitme problemi olmayanlar	57	Kavas
51	İşitme testleri	57	Kayıp kuşak
51	İşitsel rehabilitasyon eğitimi	58	Kaynaştırma eğitimi
51	İşlevsellik, yeti yitimi ve sağlığın uluslararası sınıflandırılması	58	Kesişimli ayrımcılık
52	İşlevsellik, Yeti Yitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması Çocuk ve Genç Versiyonu	59	Kiosk
52	İşyerinde yıldırma	59	Kişiyeye özgü işaret dili
53	Jest	59	Koklea
53	Johanna Lucht	59	Koklear implant
55	Kalıp	59	Konfederasyon
55	Kamu yararı statüsü	55	Kolesteatom
		60	Konuşma
		60	Kovid-19
		60	Kulak arkası işitme cihazları
		58	Kulak Burun Boğaz bölümü
		60	Kulak içi işitme cihazları

61	Kulak insanları	72	Oliver Sacks
61	Kurum bakımı	73	Orta düzey işitme zorluğu
61	Küresel Hedefler	73	Orta kulak
63	Lâl	73	Orta kulak enfeksiyonu
63	Lobicilik	73	Oto akustik emisyon testi
63	LRAD	73	Otoskleroz
65	Makul uyumlaştırma	75	Öğretmen
65	Makul düzenlemenin reddi ile ayrımcılık	75	Önyargı
65	Menenjit	75	Özel eğitim
66	Meniere	76	Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
66	Merkezi işitsel işlev bozukluğu	76	Özel gereksinim
66	Micro-agresyon	76	Özel gereksinimli çocuk
66	Microtia	77	Palantypist
67	Milano Konferansı	77	Parmak alfabesi
67	Mimik	77	Paris İlkeleri
67	Mini-mikrofon	77	Pediyatrik odyoloji
67	Mobbing	77	Perilingual
68	Moral Model	78	Postlingual
69	Noter işlemleri	78	Presbiakuzi
71	Objektif testler	79	RAM
71	Odyogram	79	Refakatçi
71	Odyolog	79	Rehabilitasyon
72	Odyoloji		
72	Odyometri		
72	Odyometri teknikleri		
72	Okuryazarlık		

79	Rezidüel işitme	86	Sosyal hizmet uzmanı
80	Rozet	87	Sosyal uyum uzmanı
81	Sağır	87	Sosyal model
81	Sağır Kültürü	87	Soyut
81	Sağır oda	87	Sözel iletişim yöntemi
82	Sağır örgütlenmesi	87	Spor
82	Sağır Sultan	88	STK
82	Sağır tercüman	88	Sivil Düşün
82	Sağır Tiyatrosu	89	Şeffaf maske
83	Sağır-dilsiz	89	Şiddet
83	Sağır-körlük	89	Şiddetli düzey işitme kaybı
83	Sağırlar Köyü	91	Tabela
83	Sağlık Uygulama Tebliği	91	Tam zamanlı kaynaştırma
84	Salyangoz	91	Techno Sapiens
84	Savunuculuk	91	Tersine kaynaştırma
84	Sensorinöral	91	Tıbbi cihaz
84	Ses	92	Tıbbi Model
84	Ses bombası	92	TİD
84	Ses yükseltici	92	TİDBO
85	Sessiz	92	Topluma dahil olma hakkı
85	Sessiz Haberler	93	Toplumsal cinsiyet eşitliği
85	Sessizlikte Diyalog	93	Total işitme kaybı
85	SMS	93	Total yöntem
85	Soda		
86	Sosyal güvenlik hakkı		
86	Sosyal Güvenlik Kurumu		

93	Transhümanizm	105	Yaş küçüklüğü
94	Türk İşaret Dili	105	Yaşlılık
94	Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu	106	Yaşlı ilkeleri
94	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	106	Yaşlı hakları
94	Tüketici Hakem Heyeti	106	Yazı
97	Uchchahshravas	106	Yeminli tercüman
97	Uluslararası insan hakları sözleşmeleri	107	Yenidoğan işitme taraması
97	Uluslararası İşaret Dili	107	Yetenekçilik
98	Unilateral işitme	107	Yetersizlik
98	Uzman	107	Yönlendirme tabelası
98	Uzaktan eğitim		
99	Ülke Raporu		
101	Vasi		
101	Vertigo		
101	Video		
103	Webcam		
103	Whatsapp		
103	World Wide Web		
105	Yarı zamanlı kaynaştırma		
105	Yarım		
105	Yardım temelli		

İşaret Dilinde Harfler

A: Sağ elin işaret parmağı ve orta parmağı aşağı bakacak şekilde dikey açılır. Bu parmakların tam ortasına ve üzerine sol elin işaret parmağı konulur.

B: İki elin baş ve işaret parmakları birleştirilir. Bu eller parmak uçları birbirine değecek şekilde birbirleri ile birleştirilir.

C: Sağ elin baş ve işaret parmağı hilal şeklinde kıvrıklaştırılarak yana doğru açılır.

Ç: Sağ elin baş ve işaret parmağı hilal şeklinde kıvrıklaştırılarak yana doğru açı-

lır. Sol el ile sağ elin altında parmak sıklatılır.

D: Sağ elin baş ve işaret parmağı hilal şeklinde kıvrıklaştırılır ve sol elin yukarı doğru bakan işaret parmağı ile birleştirilir.

E: Sağ elin işaret, orta ve yüzük parmakları yana açılarak üç rakamı gibi işaret yapılır. Parmakların elle birleştiği bölümün üzerine (meta-karp) sol elin işaret parmağı dikey şekilde konulur.

F: Sağ elin başparmağı yana, işaret parmağı dikey ve aşağı bakacak şekilde açılır. Sol elin işaret parmağı yatay

şekilde sağ elin işaret parmağının ortasına değdirilir.

G: Sağ elin baş ve işaret parmağı hilal şeklinde kıvrıklaştırılır. Sol el de benzer şekilde oluşturulur. Eller başparmaklar üst üste birleşecek şekilde iç içe geçilir.

Ğ: Sağ elin baş ve işaret parmağı hilal şeklinde kıvrıklaştırılır. Sol el de benzer şekilde oluşturulur. Eller başparmaklar üst üste birleşecek şekilde iç içe geçilir. Üstteki sağ el üzerinde sol ile parmak şıkatılır.

H: Sağ elin işaret ve serçe parmakları aşağıya bakacak şekilde açılır. Sol elin işaret parmağı bu parmakların üzerine tam ortadan yatay şekilde konur.

I: Sağ elin işaret parmağı yukarı doğru açılır.

İ: Sağ elin işaret parmağı yu-

karı doğru açılır. Sol el ile sağ elin işaret parmağının üstünde şıkatılır.

J: Sağ elin işaret parmağı yukarı doğru bakacak şekilde başparmak ile birlikte açılır. Sol elin işaret parmağı yatay şekilde sağ elin işaret parmağının ucuna üzerine konur.

K: Sol elin işaret ve orta parmakları yukarı doğru bakacak ve bitişik şekilde açılır. Sağ elin işaret ve orta parmakları bitişik olacak şekilde sağ elin parmaklarının çıktığı yer ile birleştirilir.

L: Sağ elin işaret parmağı yukarı doğru bakacak şekilde başparmak ile açılır.

M: Sağ elin işaret parmağı ve orta parmak aşağıya bakacak şekilde açılır. Sol el de benzer şekilde yapılır. Bu iki elin işaret parmakları yanyana birleştirilir.

N: Sağ elin işaret parmağı ve orta parmak aşağı bakacak şekilde açılır. Sol elin işaret parmağı aşağıya bakacak şekilde açılır. Sağ elin işaret parmağı ile birleştirilir.

O: Sağ elde tüm parmaklar elin ortasında boşluk oluşacak şekilde birleştirilir. El dikey tutulur.

Ö: Sağ elde tüm parmaklar elin ortasında boşluk oluşacak şekilde birleştirilir. El dikey tutulur. Sol el ile sağ elin üstünde iki defa parmak şıklatılır.

P: Sağ elin işaret parmağı aşağıya bakacak şekilde açılır. Orta parmak içeri doğru kıvrılır.

R: Sağ elin işaret parmağı aşağıya bakacak şekilde açılır. Orta parmak içeri doğru kıvrılır. Kıvrılan yere sol elin işaret parmağı çapraz şekilde konulur.

S: Sağ elin baş ve işaret parmağı kıvrıklaştırılır. Sol el de benzer şekilde yapılır. Sağ el üstte sol el altta olacak şekilde işaret ve başparmaklar birleştirilerek iç içe geçirilir.

Ş: Sağ elin baş ve işaret parmağı kıvrıklaştırılır. Sol el de benzer şekilde yapılır. Sağ el üstte sol el altta olacak şekilde işaret ve başparmaklar birleştirilerek iç içe geçirilir. Sol ile parmak şıklatılır.

T: Sol elin işaret parmağı yana doğru açılır. Sağ elin işaret parmağı yukarı bakacak şekilde açılır. Sol elin işaret parmağının alttan tam ortasına konulur.

U: Sağ elin başparmak ve işaret parmakları yukarı bakacak şekilde açılır.

Ü: Sağ elin başparmak ve işaret parmakları yukarı

bakacak şekilde açılır. Sol el ile sağ el üstünde iki defa şıkkatılır.

V: Sağ elin işaret ve orta parmakları yukarı bakacak şekilde açılır.

Y: Sağ elin işaret ve orta parmakları yukarı bakacak şekilde açılır. Sol elin işaret parmağı bu iki parmağın arasına, kesiştiği yerin tam altına dikey şekilde konur.

Z: Sağ elin işaret ve orta parmağı sola doğru yatay açılır. Sol elin işaret parmağı yatay olarak açılır. Sağ elin orta parmağının altına konularak birleştirilir.

*“Körlük insanı nesnelere,
sağırlık insanı insandan
koparır.”*

Helen KELLER
Kör-sağır aktivist, öğretmen

*“Biz sesimizin önemini
susturulduğumuzda
anladık.”*

Malala YUSUFZAY
Koklear implant kullanıcısı aktivist,
kız çocuklarının eğitim hakkı için
çalışan Nobel ödüllü insan hakları
savunucusu

*“İşaret dili, Tanrı’nın
sağırlara verdiği
en asil armağandır.”*

George William VEDITZ
Sağır aktivist, Amerika Birleşik
Devletleri Ulusal Sağırlar Derneği’nin
eski başkanı

Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı'na
Deafpedi İşitme Engellilik ve
İlişkili Kavramlar Sözlüğü'nün
basılmasında verdikleri destek için
teşekkürlerimizi sunarız.

Sözlük: Merak edilen terimler hakkında detaylı bilgiler veren bir kaynakçadır.

“İş bu *Deafpedi İşitme Engellilik ve İlişkili Kavramlar Sözlüğü*, alanlarında uzman yazarlar tarafından oluşturulmuş olup işitmeyen, az işiten ve işiten dünyanın ilişki kurduğu bu ve benzeri birçok sözcük maddesini kapsayan, işitme engellilik ve sağırılık disiplinindeki terimleri işitemeyen ve işiten toplum bireylerinin anlayacağı sadelikte anlatan, alana katkı sunmayı, aktivistlere rehber ve akademisyenlere kaynak olmayı hedefleyen bir çalışmadır.”